

Årbog 2015

39. årgang

Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Årbog 2015 udgivet af Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Forsiden

Søborg Kirke blev opført i 1914, og kan således fejre 100 års jubilæum i 2014. Den karakteristiske bygning er tegnet af arkitekten Alf. Jørgensen. (Gladsaxe billeder).

Lerkarret fra Højgårdsfundet

Da Slangerupbanen blev anlagt, fandt man i 1905 (mellem nuværende Helmsvej og Højgårdsvænge) en grav fra Jernalderen, der bl.a. indeholdt skeletdele og et lerkar fra Yngre Romersk Jernalder - også kaldet Folkevandringstiden (år 200-400). Lerkarret, som formodentlig var til rejseproviant på vejen til det hinsidige, benytter vi i dag som bomærke for Gladsaxe Lokalhistoriske Forening.

Redaktion: Jens Mortensen (Grafisk tilrettelæggelse)
Arne Fogt
Flemming Bruun

Fotos og illustrationer: Gladsaxe billeder/Gladsaxe Byarkiv, Lokalhistorisk afdeling, Gladsaxe Bladet, Flemming Bruun, Erling Kjær Knudsen, familien Anker Jensen m.fl.

Grafisk Produktion: Grafia Tryk ApS

ISSN 1903-0916

Indhold

Forord	5
Menneskeliv i Smør- og Fedtmosen	7
Af: Eva Molin	
Søborg Kirke 100 år.....	21
Af: Flemming Bruun og Jørgen Olsen	
Lyngby Radio - Fra eventyr til saga blot	37
Af: Erling Kjær Knudsen	
Da Gladsaxe fik nyt rådhus	53
Af: Arne Fogt	
Foreningens publikationer.....	72

Forord

Det er med stor glæde, at bestyrelsen har den fornøjelse at udsende årbogen for 39. gang. Dette var ikke muligt, hvis ikke der fandtes personer, der vil fortælle om deres store interesse for kommunens historie. Det skal de have en stor tak for.

Eva Molin har været på besøg i Bagsværd og talt med en ældre medborger om livet der, før verden gik af lave. Artiklen fik navnet Menneskeliv i Smør- og Fedtmosen.

Søborg Kirke på Søborg Hovedgade har i disse dage 100 års fødselsdag. Historien om de besværligheder der var, inden den blev bygget, samt tiden efter selve opførslen har Flemming Bruun skrevet en artikel om på baggrund af Jørgen Olsens research.

Erling Kjær Knudsen er forhenværende telegrafbestyrer på Lyngby Radio. Han har gennem årene skrevet om Lyngby Radio, bl.a. til Lyngbybogen 2012. Lyngby Radio ligger som bekendt på Radiomarken i Gladsaxe Kommune. Derfor syntes vi, at det var nærliggende, at give vores medlemmer mulighed for at læse om radioestationen og dens 100-årige historie.

Vort nuværende rådhus blev indviet i 1937. For at fortælle om dette byggeri, har formanden været oppe på Byarkivet og gennemset lokalaviserne, denne gang fra perioden 1934-1939. I denne periode var der en livlig debat om nødvendigheden af dette byggeri. En debat, der først sluttede langt efter det stod færdigt.

Alt i alt nogle spændende artikler som bestyrelsen er stolte af at kunne fremlægge for medlemmerne.

Bagerst i bogen kan I se en omtale af tidligere årgange af udsendte årbøger og DVD'er, så især nye medlemmer har mulighed for at skaffe sig lige den bog med den historie, eller se de filmklip, som de synes kunne være spændende at vide lidt mere om. Vore andre publikationer er også nævnt.

En stor tak skal lyde til Gladsaxe Kommune. Uden støtte herfra havde der ikke været muligt at udgive årbogen.

I ønskes alle god læsning.

Arne Fogt
Formand

Gartneriet lå, hvor Jernalderbopadsen er i dag på Værebrovej.

Vandkarsevej

Engkarsevej

Alma Jensen på Engkarsevej
med postbuddet i 1950.

Hjortespring

Jorden

Frederiksborgvej

BAGSVÆRD

Vadstrupvej

Menneskeliv i Smør- og Fedtmosen

Alma Jensen har boet det meste af sit 103-årige liv i nærheden af mosen

Af Eva Molin, Gladsaxe Byarkiv

Værebrovej hed indtil 1958 Engkarsevej. Engkar-sevej var en bred sti eller grusvej, som løb ud fra Vadstrupvej oppe i Bagsværd By og lige så stille blev smallere og smallere, jo tættere man kom på Hareskoven. Fra Engkarsevej var der adgang til de mange jordlodder ved Smør- og Fedtmosen.

Moserne var oprindeligt fælles overdrevsjord, og ved udskiftningen i 1772 fik hver eneste gårdmand i Bagsværd sin egen smalle strimmel af hver del af mosejorderne. Smørmosen var delt i to områder, mens Fedtmosen udgjorde et samlet areal. Da der var små 25 gårde i Bagsværd med ret til jord i moserne, fik hver gårdejer sine tre separate jordlodder. Det blev til cirka 50 jordstrimler i Smørmosen, og halvt så mange i Fedtmosen.

Moserne kunne bedst udnyttes til tørveskæring og kvæghold, men mennesker er mennesker, og nogle er bedre til at få alt til at gro og vokse end andre. Meget hurtigt skete der en mængde sammenlægninger og udstykninger af mosejorderne.

Gartner Holger Rosendal, der står længst til venstre på dette billede, var den sidste ejer af Vadstrupgård.

Vadstrupgård

Blandt dem, der var bedst til at samle jordlodder, var ejerne af det, der skulle blive Vadstrupgård. Det blev ikke gjort på én gang. Hver ejer købte ny jord til, og det betød, at da proprietær Frederik Jacobsen i 1927 købte Vadstrupgård med jorder, blev han ejer af det meste af Fedtmosen plus nogle bedre jorder nord for Engkarsevej.

Det betød også, at da Landbrugsministeriet i 1929 lavede en regel om, at der først kunne være tale om en gård, hvis jorden, der hørte til, kunne levere mindst 1 tønne hartkorn, så kunne Vadstrupgård lige præcis snige sig over spærregrænsen. Oprindeligt havde det været et stort gartneri, og i en årrække agerede gården lyststed for en overretssagfører fra København, der tog ud og nød naturen.

Vadstrupgård blev udvidet og indskrænket et

antal af gange mellem 1815 og afbrændingen den 14. juli 1965. I 1931 blev cirka halvdelen af gårdens jord solgt fra til Jacob Aargaard, en driftig forretningsmand, der havde ejet Trommesalen i København. Aargaard brugte Vadstrupgaard som sommerbolig, og udstykkede en del af jorden. I dag ligger Værebros butikcenter og blok nr. 1 dér, hvor Vadstrupgårds hovedbygning lå. Værebros Park stod færdig i 1968. Fra 1947 og indtil afbrændingen ejede gartner Holger Rosendal Vadstrupgård og drev stedet som gartneri.

Frederik Jacobsens tid på Vadstrupgård blev kort. Han døde allerede i 1934, og enken solgte først cirka halvdelen af jorden inklusiv selve gården, som lå nord for Engkarsevej og mindst fire moselodder til Jacob Aargaard, og i 1938 solgte hun resten af jordlodderne, som alle lå i Fedtmosen, til

Carl Petersen. Carl Petersen blev på den led ejer af 24 jordlodder i Bagsværd delen af Fedtmosen. Desuden havde han købt nogle flere parceller af Fedtmosen, men i den del der lå og ligger i Hjortespringsdelen af samme mose.

Carl Petersen begyndte straks at sælge videre. Da fredningen af Smør- og Fedtmosen var en kendsgerning i 1944, havde han kun 11 jordlodder tilbage i Bagsværd delen af Fedtmosen, og for dem fik han tildelt en erstatning på 4425 kroner, mens de tre parceller, han havde tilbage i Hjortespring, og som lå mellem Smør- og Fedtmosen, gav yderligere 4860 kroner.

Desuden var der stadig lodsejere med større eller mindre parceller af Fedtmosen. En af dem var en jordbruger, der hed Christian Andersen. Han havde købt de moselodder, som oprindeligt havde hørt til Haraldslund. Haraldslund ligger nær grænsen til Lyngby og nær Bagsværd Sø, så ejeren af Haraldslund havde ikke meget at bruge sine moselodder til. Da Christian Andersen døde i 1928 solgte enken ejendommen videre til sin søn Holger. Holger Andersen var i forvejen ejer af en gård i Herlev. Den jord, han købte, begyndte nord for Engkarsevej og fortsatte helt ned til vandkanten, og i 1931 begyndte han at udstykke jorden for at sælge den i større eller mindre bidder.

En gartnerfamilie flytter til mosen

Jens Anker Jensen købte i 1936 en stor bid af Holger Andersens ejendom. Den blev matrikuleret som 15ce Bagsværd By. Parcellen var på 14.100 m², hvoraf 175 m² gik fra til Engkarsevej. Prisen for al denne jord var 3000 kroner. Langt det meste af jorden lå på den sydlige side af Engkarsevej og var altså mosejord. Resten lå nord for Engkarsevej. Jens Anker Jensen var udlært handelsgartner, og hans første gartneri lå på Hambros Allé i Hellerup. I Hellerup mødte han Alma, og i Gentofte blev de borgerligt viet i 1938.

På jorden nord for Engkarsevej byggede Jens et stort sommerhus på 94 m². Huset skulle henad vejen og i takt med byudviklingen i Bagsværd få indlagt vand, el og gas, ligesom der også blev kloakeret. Huset stod færdigt i 1936, og her flyttede han og Alma ind, da de var blevet gift. Men da sommerhuse jo naturligt nok er til sommerbrug, havde det unge par også en lille lejlighed nærmere Bagsværd By, som de dog aldrig brugte andet end i nødstilfælde om vinteren. De trivedes bedst ude ved mosen, også selvom det var så som så med moderne bekvemmeligheder de første år.

På modsatte side af vejen anlagde Jens et gartneri med tre store drivhuse i enden længst op mod Eng-

En del af den jord, som Holger Andersen solgte fra, blev købt af Jens Anker Jensen.

karsevej. Jorden ned mod mosen blev brugt til at dyrke blandt andet chrysantemum og "svigermors skarpe tunge" på. Blomsterne kunne købes direkte på gartneriet, hvor Alma passede butikken, men det meste blev solgt på Grønttorvet.

Om at køre i kommission

Almas far var smed i Stadil. Det er nabolandsbyen til den mere kendte landsby Vedersø, hvor præsten hed Kaj Munk. Smeden i Stadil var opfindsom ud over det sædvanlige. Han opfandt og fik patenteret

en isknusermaskine. Bryllupsgaven fra Almas far var flot. Han gav det unge par penge til at købe en ladvogn for. Ladvognen var guld værd, for Jens havde godt nok tre drivhuse selv, men det, familien primært kom til at leve af, var at Jens kørte i kommission for andre gartnere i området.

At køre i kommission betød, at Jens Anker Jensen havde fast studeplads på Københavns Grønttorv. Her kørte han ind fem af ugens dage for at sælge varer for sig selv og de øvrige gartnere. Det betød

Det store sommerhus rummede en stue og to soveværelser og fik henover årene flere tilbygninger og forbedringer.

lange arbejdsdage, men også lange pauser undervejs.

En typisk dag startede således allerede klokken fem om morgenen, og sluttede hen på aftenen. Om aftenen kørte Jens rundt til de øvrige gartnere og hentede de varer, der skulle sælges dagen efter. Om morgenen kørte han så den læssede vogn til København og fik varerne solgt. Når han kom hjem omkring middagstid og havde fået frokost, gik han over og arbejdede i sine egne drivhuse i det omfang, det var nødvendigt, og det kunne variere rigtigt meget efter årstiden. Når der var højsæson hyrede han desuden en nabo til at hjælpe sig. En af dem, Jens kørte i kommission for, var i øvrigt Holger Rosendal fra Vadstrupgård. Lørdag var fridag. Det var søndag også indtil om aftenen, hvor Jens atter kørte sin runde til de andre gartnere og hentede de varer, der skulle med på Grønttorvet mandag morgen.

Om vinteren var der ikke så meget at lave, men i december kørte Jens til Jylland med ladvognen og hentede juletræer til det københavnske marked.

Familien vokser

Den lille familie, der gradvist blev større, klarede sig alt i alt rigtig udmærket. Jens Anker Jensen og Alma Christine fik børnene Poul i 1940, Knud i 1944 og Lis i 1946. Børnene kom alle til at hedde Anker Jensen til efternavn, og de kom alle til at gå i Bagsværd Skole, altså den skole, der nu er nedlagt. Under krigen skar familien tørv i mosen, ligesom de fleste andre. Det med tørveskæringen blev dog aldrig rigtigt til noget, for det var et meget stort arbejde med tilsvarende meget ringe udbytte, og familien kunne godt holde varmen uden tørvene. Familien havde mere fornøjelse og langt større udbytte af en anden aktivitet under krigen. De omdannede nemlig det ene drivhus til et stort kaninbur, hvor de avlede kaniner til spisning. Fredningen af moserne i 1944 gjorde en stor del af Alma og Jens jord ubrugelig i praksis. Det fik

Billedet her er taget i 1944, hvor familien var begyndt med kaninavl.

de tilkendt en erstatning for af Overfredningsnævnet. Erstatningen var på 230 kroner, hvilket også dengang var en nærmest latterligt lille sum i betragtning af, at det var over 7000 m², der med et slag blev frataget familien.

Naboerne

Udover gartner Rosendal var der blandt andre følgende gartnere og jordbrugere: Sofus Hansen (som var nabo til Jens og Alma Anker Jensen), Emil Holm, A.B. Heinze og Jørgen Jørgensen. Derudover var der også stadig enkelte af Bagsværds landmænd, der havde bevaret deres overdrevslodder. I Bagsværd boede naturligvis også mange andre, kendte som ukendte. Blandt de kendte hører

Jens og Alma med børnene Knud og Poul cirka 1946.

Alma med grøntsager af familiens egen avl. Hun er i gang med at gøre dagens høst klar til morgendagens salg på Grønttorvet.

Erhard Jacobsen (borgmester fra 1958-1974) og Poul Schlüter (kommunalbestyrelsen 1966-71 og senere statsminister). Erhard Jacobsen boede ud til Bagsværd Sø, men købte ofte blomster hos Alma fra butikken på Engkarsevej/Værebrovej. Og Poul Schlüter boede i 1960-70'erne med sin familie så tæt på familien Anker Jensen, at hans børn ofte kom over til Alma og Jens for at lege eller blive passet.

Jørgen Jørgensen

Handelsgartner Jørgen Jørgensen var også en af de kendte i Bagsværd. Jens og Alma kendte ham også, men dog kun på "nikke goddag-fod". Jørgen Jørgensen, der ejede gartneriet Østerlund i Bagsværd, var en af de moselodsejere, der er værd at notere sig. Han blev indvalgt i Gladsaxe Sogneråd i 1937 og forblev aktiv kommunalpolitiker til 1966. Han

var én af dem, der nøje havde gransket den grønne betænkning fra København, der udkom i 1936. Og helhjertet støttede op om tanken om grønne bæltter. Da han selv blev indvalgt i sognerådet (nu byrådet), blev han valgt ind i det tekniske udvalg, og da kommunen i 1943 fik et egentligt parkudvalg, kom Jørgen Jørgensen også til at være med her. Siden 1926 var der gået rygter om, at blandt andet Gladsaxe Kommune skulle indlemmes i København. I 1930'erne foregik debatten om indlemmelsen i blandt andre de lokale aviser. Set på den baggrund kan det ikke undre, at sognerådets medlemmer havde fulgt med i blandt andet den grønne betænkning. Og sognerådet var enige om, at det var en god ide at bakke op om ideen med grønne områder for både egne og storbyens be-

boere. Uanset om indlemmelsen så blev til noget eller ej.

Københavns Kommune købte store arealer ved både Utterslev Mose og Gyngemosen i 1930'erne. Gladsaxe Kommune købte Aldershvileparken allerede i 1927 og åbnede den for borgerne i 1928. Gladsaxe købte og eksproprierede efterhånden også hele området langs med Bagsværds søbred. Bagsværd Sø var det område, kommunen først kastede penge efter. Her var det forholdsvis enkelt at lave et omfattende stisystem til gavn for alle, der ville gå eller cykle en tur. Det 4,6 km lange sti-

Handelsgartner Jørgen Peder Jørgensen (1893-1979) ejede gartneriet Østerlund, som lå på Gammelmosvej 306-318 i Bagsværd. Jørgen Peder Jørgensen var sogneråds- og byrådsmedlem 1937-66.

system blev påbegyndt i vinteren 1959/60 og stod færdigt inden europamesterskaberne i kanoroning i sommeren 1963.

Anderledes forholdt det sig med Smør- og Fedtmosen, som Jørgen Jørgensen med sine respektive udvalgskasketter også sørgede for, at kommunen lige så stille og roligt opkøbte jorderne til. Den eneste jord, han ikke havde held til at gennemføre købet af, var Alma og Jens jord! Den sag måtte borgmesteren selv ind over og forhandle på plads. Men i 1964 ejede kommunen hele Fedtmosen og halvdelen af jorderne i Smørmosen, og nu skulle der anlægges stier. Men stierne skulle anlægges gennem mosernes på sine steder endog meget sumpede områder, så både stadsingeniør Henry Larsen og stadsgartner Pagh-Andersen fik deres udfordringer undervejs. De første dele af stisystemet åbnede i 1964, men det tog nogle år at få færdiganlagt det i alt 6 kilometer lange stisystem gennem de to moser.

Skæbnen og det politiske spil i kommunalbestyrelsen ville, at Jørgen Jørgensen var usædvanligt tæt på at nå at føre sit livsværk med parkanlæggene og de grønne områder til ende, inden han kom i politisk modvind i 1964 og forlod kommunalbestyrelsen ved valget i 1966.

Smørmosen - en grim historie

Til gengæld skulle der gå rigtig mange år, førend kommunen fik erhvervet det sidste af Smørmosen. Oprindeligt havde Smørmosen jo været opdelt i hele 50 små lodder. Nogle var henad vejen blevet lagt sammen til større parceller, men det lykkedes først kommunen at erhverve den sidste strimmel jord i Smørmosen i 2007! I Smørmosen var der flere af lodsejerne, der havde jagtret. Og nogle af disse lodsejere lejede den jagtret ud i vildtsæsonen. Men de måtte jo kun jage på deres egen lille grund. I praksis var det sådan, at jægerne stod på den grund, hvor der var jagtret, men de skød vildtet,

der færdedes på kommunens jord! Og eftersom det naturligvis var ulovligt, og det var endnu mere ulovligt for jægerne at forfølge deres bytte på kommunens ejendom, så skete det foruroligende ofte, at kommunens ansatte og borgere på vandretur fandt skamskudt vildt i jagtsæsonen. Det var derfor kommunen rigtig meget om at gøre at erhverve de sidste jordstrimler og dermed hele den samlede jagtret til Smørmosen.

Forholdet til Bagsværd

Indbyggerne i området ved Smør- og Fedtmosen kendte hinanden. De fleste hustruer i området var enten hjemmegående eller hjalp til i deres mænds gartnerier eller andre forretninger. Det var i tiden, førend det blev moderne at sætte hæk og hegn om sin jord, ligesom det var tiden, inden der kom fjernsyn. Det var ikke et liv med middagsselskaber, for det var der trods alt ikke tid og overskud til, når arbejdet startede tidligt om morgenen og ofte sluttede sent. Det var heller ikke almindeligt, at de hårdtarbejdende mosejordsejere havde tid og overskud til at involvere sig i det foreningsliv, der foregik i Bagsværd By.

Der var også langt ind til Bagsværd By. Faktisk var der længere at gå ind til købmanden i Bagsværd, end der var at gå op til købmand Knud Beck i Holmehus ved Skovbrynet. Det krævede dog, at man var stedkendt, for der var ingen offentlige veje eller stier fra Smør- og Fedtmosen til Skovbrynet. Men der var små stier og genveje, så det var muligt at gå eller cykle næsten i fugleflugtslinje.

Olaf Forchhammer

I Bagsværd By boede ellers en herre, som moselodsejerne kunne have haft stor fordel af at kende. Eller i hvert fald kende til. Han hed Olaf Forchhammer, og han blev uddannet bygningsingeniør eller polytekniker, som det hed dengang. Olaf Forchhammer var natur- og friluftsmenneske, yndede det primitive og forsagede luksus. Han

var desuden en af de første herhjemme, der engagerede sig i naturfredning. I Gladsaxe var han medlem af sognerådet fra 1921-25. I 1914 købte han en stor grund ved Krogmosen i Bagsværd, hvor han byggede sommerhus. Denne mose blev aldrig fredet, og hans sommerhus måtte siden vige for motorvejen.

Han var ansat i Københavns Kommune siden 1907, som stadsingeniør samme sted fra 1936 til 1951. Han stod bag det udvalg, som i 1936 barslede med betænkningen om Københavnsegnens grønne områder, som blandt andet indeholdt en plan for et sammenhængende parksystem i København og omegnskommunerne.

Statsministeriet fandt forslaget så godt, at det i 1938 nedsatte et tremandsudvalg, hvori Olaf Forchhammer indgik, og de skulle komme med forslag til en regulær fredningsplan for de grønne områder i og omkring København, og heri indgik en fredning af Smør- og Fedtmosen.

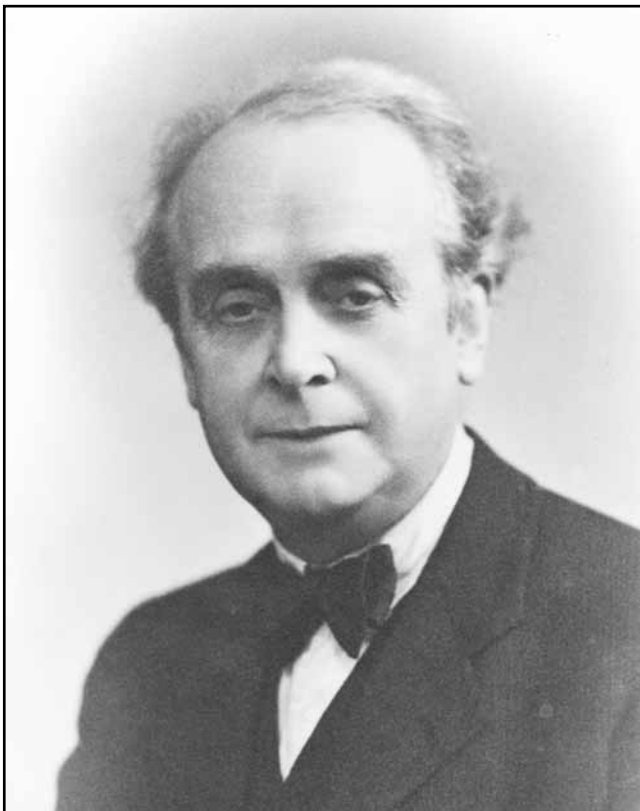
Nu var det bestemt ikke en ide, Olaf Forchhammer stod alene med. Faktisk havde forsørgelsesforstander ved Gladsaxe Kommune, Christian Pedersen allerede indsendt forslag om fredningen til Fredningsnævnet for Københavns Amtsrådskreds i 1937.

Fredningsplanen for Københavnsegnens grønne områder blev offentliggjort i februar 1939, men lokalt i Gladsaxe tiltrak den sig ikke megen opmærksomhed. Lokalavisen fortalte i hvert fald ikke om den. Ikke før i 1942.

Forsørgelsesforstanderen

I 1867 overtog de folkevalgte ansvaret for tildeling af fattighjælp og andre offentlige ydelser til sognets trængende. Der blev udpeget et forsørgelsesudvalg under sognerådet, og formanden blev kaldt fattigforstander. Han skulle sørge for, at de kommunale midler til sognets fattige blev fordelt på retfærdig og lovlig måde.

Christian Pedersen (f. 1880), var i 1921 blevet ind-

Stadsingeniør i Københavns Kommune og medlem af sognerådet i Gladsaxe Olaf Forchhammer (1881-1964). Han var med i udvalget, der skrev betænkningen om Københavns egnens grønne områder.

valgt i Gladsaxe Sogneråd, hvor han fik posten som fattigforstander. I det civile liv var han snedker i Søborg, hvor han også boede. At bo i Søborg var praktisk i forhold til, at halvdelen af de mennesker, som overhovedet havde brug for offentlig hjælp, hvad enten der var tale om fattighjælp, aldersrente, børnepenge til enkers børn, invaliderenter eller andet, boede her. I 1924 fik rundt regnet 200 personer i Gladsaxe Kommune offentlig hjælp. Og Christian Pedersen havde pligt til at besøge dem alle personligt. Så han måtte afsted. På cykel eller gåben. Arbejdet var efterhånden fuldstændig

ude af proportioner, når han også skulle nå at snedkerere.

Derfor enedes sognerådet om at gøre jobbet til et fuldtidsarbejde med normal løn. Desuden fik Christian pligt til at indrette en del af sin bolig til kommunalt kontor med kontortider, der blev fastsat af sognerådet. Som kompensation fik han både et tilskud til boligen og en cykel.

Christian Pedersens bolig lå på Bakkedraget 13 ikke langt fra Utterslev Mose. Så når han var særligt interesseret i mosefredningen i Bagsværd, kan det have hængt sammen med, at han selv udnyttede moserne rekreativt i sin sparsomme fritid. Men mere sandsynligt er det, at Christian Pedersen tænkte, at når nu alle moserne fra Emdrup og videre udad næsten hang sammen, så ville en fredning komme til at omfatte dem alle. Hvilket jo også skete. Og lige netop på den tid, altså i 1937, hvor Christian blandede sig i fredningsdebatten, var der planer om at bygge tæt-lavt på Lundegård og Hyldegårds jorder – helt ned til vandkanten i mosen! Et byggeri, der blev hindret af den påtænkte og i 1944 gennemførte fredning.

Christian Pedersen var aktiv i sognerådet indtil 1933 og forsørgelsesforstander indtil sin pension i 1950. Undervejs havde arbejdet ændret sig meget. Der var blevet flere ansatte, kontoret var rykket til Gladsaxe Rådhus, cyklen blev erstattet med bil og så videre. Om Christian Pedersen ville være blevet glad for det byggeri, der erstattede den tæt-lave bebyggelse, som han var med til at forhindre, altså Høje Gladsaxe, det står hen i det uvisse eftersom han døde i 1955.

Sommerhuse

De besynderlige navne på Smør- og Fedtmoserne opstod i første del af 1900-tallet. Mellem Smør- og Fedtmosen ligger nemlig en landtange, der traditionelt blev kaldt feddet. Ligesom i Matador. Ordet feddet gik over i mosens navn som Fedtmosen, og

det navn kan ses helt tilbage på et udskiftningskort fra 1772! Men ordet "fed", fik efterhånden ganske andre betydninger, og folk kaldte i stedet mosen for Fedtmosen. Fedt var da et ord, der var til at forstå. Og når den ene mose hed Fedtmosen, så var det nærliggende at blive i selvsamme begrebsverden og kalde den anden mose, som ikke fra gammel tid havde et navn, for Smørmosen.

I Fed- eller Fedtmosen byggede flere mennesker små og større sommerhuse. De fleste lå på den nordlige side af Engkarsevej, ligesom Alma og Jens. Og de fleste blev siden konverteret til helårsboliger, hvilket også skete for familien Anker Jensens hus. Sommerhusene lå længst væk fra Bagsværd By, dvs. de begyndte omtrent der, hvor Bagsværd Svømmehal ligger i dag og fortsatte så på hele strækningen ud til Hareskoven.

Rodemesterens hus

De fleste sommerhuse var fuldt lovlige og godkendt af kommunen, ligesom det Jens Anker Jensen byggede i 1936. Men der var også ulovlige byggerier nede i mosen. Altså på den sydlige side af Engkarsevej. Vi har ingen billeder af ulovlige sommerhuse i Fedtmosen, men vi har fra et i Smørmosen. Her bosatte sig nemlig en københavnsk rodemester hver sommer med sin familie og familiens ged. Rodemesteren var på nutidsdansk kontorchef i Københavns Skattevæsen og hed Johannes Johansen. Rodemesterens Hus i Smørmosen startede som et lille bitte kolonihaveagtigt hus i 1917. Det voksede ved knopskydning gennem årene, men det viste sig altså at være bygget uden tilladelse. Så da det kom på tale at frede Smør- og Fedtmosen forlangte Gladsaxe Kommune huset fjernet. Huset blev revet ned i 1942.

Nye regler indføres

16. juli 1929 sendte Olaf Forchhammer et brev til Gladsaxe Sogneråd. Der fortalte han i sin egenskab af formand for Fællesrepræsentationen af Grund-

Christian Pedersen boede Bakkedraget 13 i Søborg, og var så interesseret i mosefredningerne, at han som privatperson skrev til Fredningsnævnet i 1937.

ejerforeninger i Gladsaxe Kommune, at kommunen havde et problem med sommerhuse, der blev brugt som helårsboliger.

Sognerådet havde indtil Forchhammers brev ankom været ganske large med at give byggetilladelser til sommerhuse af høj standard med rigtige køkkener, indlagt vand og toiletter, der mundede ud i en rigtig kloak. Nu viste brevet så, at byggetilladelserne blev misbrugt som camouflage for helårsbeboelser. Det var noget rod, som der måtte gøres noget ved.

Og sandelig, der blev gjort noget! I løbet af to uger havde sognerådet vedtaget et sæt helt nye regler

for sommerhuse i Gladsaxe. Fra slutningen af juli 1929 måtte sommerhusene nu ikke længere opføres med ildsted eller indlagt vand, de måtte kun være i én etage og skulle være bygget i lette materialer, såsom træ eller bindingsværk og tagpap. De sommerhuse, der var bygget efter de gamle regler, blev hurtigere bragt i overensstemmelse

med reglerne for helårsboliger og godkendt til helårsbeboelse end de nye sommerhuse ved Smør- og Fedtmosen.

Kommunen overtager

Gladsaxe Kommune opkøbte som nævnt jorder i Smør- og Fedtmosen og kunne i 1964 fortælle

Præcis rodemesterens hus blev grundigt foreviget af kommunens embedsmænd, så de kunne bevise dets ulovlige eksistens.

kommunens borgere, at nu ejede vi hele Fedtmosen. Den sidste handel var gået i orden i februar 1964 og omfattede matriklerne 15ce og 15cz, med andre ord Jens Anker Jensen og Almas moselodder syd for den vej, der nu hed Værebrovej, og hvor familiens drivhuse lå.

Selve huset var blevet selvstændigt matrikuleret og lå nu på matrikel 15di. Siden blev det udstykket endnu engang og fik matriklen 15dr. Men der var stadig tale om det oprindelige sommerhus. Grunden med sommerhuset, der nu forlængst var helårsgodkendt, købte kommunen i 1968 og rev straks huset ned for at anlægge den vej, der nu løber fra Værebrovej op til Skovbrynet Skole. Men i 1964 var moselodderne vigtigst af hensyn til det stisystem, der skulle anlægges for at gøre moserne til allemands eje.

Jens var kort forinden salget af moselodderne fyldt 59 år. De mange år med fysisk hårdt arbejde havde slidt på helbredet. De to yngste børn boede stadig hjemme, men alle havde deres uddannelse i hus. Det var på tide at slappe af og nyde livet. Kommunen tilbød en god og fair pris for jorden. De 7.010 m² var fredet jfr. loven fra 1944, men de 4.340 m², hvor drivhusene havde ligget, måtte stadig udnyttes i et vist omfang. I alt kostede de to moselodder kommunen 141.600 kroner. Den lille parcel med huset på, gav kommunen siden yderligere 35.000 kroner for. Tilbage stod Alma og Jens med en enkelt parcel af deres oprindelige, store jordlod. Parcellen var for lille til at kunne rumme en helårsbolig efter moderne standarder, men i mellemtiden var naboen, gartner Sofus Hansen død, og hans enke, Hansine Hansen, ville gerne sælge en bid af sin jord til Jens og Alma, sådan at de kunne bygge ny bolig.

Stier og Jernalderen

I første omgang gjorde kommunen ikke noget med al den nye jord, den havde købt. Altså udover at gennemføre stisystemet langs moserne. Men da

Også rodemesterfamiliens ged blev nøje fotograferet af de kommunale embedsmænd.

udgravningsarbejdet til Værebro Park begyndte i 1965, var der masser af jord, som skulle placeres et andet sted. Det betød, at Værebrovej og hele det ikke fredningsbehæftede område af Fedtmosen blev forhøjet med noget i retning af en halv meter jord. Desuden blev en del af jorden placeret i en stor bunke, der nu er kendt og elsket som Værebros kælkebakke.

Og da nu fundamenterne til de tidligere drivhuse var gemt under et tykt lag ny muldjord, og da Værebro Skole (nu Skovbrynet Skole) havde et særdeles kreativt lærerteam, blev det foreslået at bruge den ikke fredningsbehæftede jord til fordel for skolens historieundervisning. Det var den ide,

der 5. maj 1969 blev til 'Jernalderen'. Et område med jernalderbygninger, hvor børnene i 1. og 2. klasse kunne og kan lære, hvordan det var at leve i primitive tider, hvor korn skulle grattes mellem to store sten for at blive malet, hvor der skal kløves brænde, førend der kan tændes bål, hvor der kan brændes i miler og smedes og meget andet. Jernalderlandsbyens huse brændte ned et par gange, og er sidst bygget op i 1983. Siden da er stedet blevet suppleret med et udflugtshus og et læskur, men netop som denne artikel læses, er det muligt, at 'Jernalderen' er ved at blive sløjft igen, da skolerne ikke længere bruger faciliteterne så meget.

Og det endte lykkeligt, næsten

Det var godt og retfærdigt, at Jens og Alma fik en ordentlig pris for deres jord, da kommunen købte i 1964. Efter oplevelsen med fredningen i 1944, hvor erstatningen havde været så minimal,

havde familien frygtet for, at kommunen ville ekspropriere deres jord. Ved en ekspropriation får de, der må afstå jord, sjældent ret meget for den. Men borgmesteren i 1964 hed Erhard Jacobsen, og han kendte familien Anker Jensen, så det blev til, at Jens og Erhard fandt en mindelig løsning, der gjorde det muligt for familien at komme videre.

Alt burde derfor have været fryd og gammen, men Jens var mærket af de mange års hårde fysiske slid, og i 1968, umiddelbart inden familiens nye hus på Værebrovej stod færdigt, gik han hen og døde af kræft. Det blev derfor kun Alma og den yngste søn Knud, der flyttede ind. Alma blev tilkendt en mindre enkepension og fik desuden arbejde som sekretær for den meget berømte professor i intern medicin, Jørn Hess Thaysen. I dag er Alma 103 år og må siges at have oplevet mere end de fleste. Hun bor fortsat i hjemmet på Værebrovej sammen med sønnen Knud.

Kilder

Samtaler med Alma Christine Jensen, Knud Anker Jensen og Pia Skou, samt kontorchef Jesper Rysgaard om Smørmosen.

Skøder fra 1936, 1964 og 1968.

Overfredningsnævnets kendelsesprotokol fra 1944.

Diverse realregistre og kirkebøger.

Parcelkort på matrikel 15e mfl. Bagsværd By.

Kommunens byggesagsarkiv.

Brev fra ingeniør Forchhammer til Gladsaxe Kommunes Ingeniørkontor, 1929.

Gladsaxe Kommunes budgetforslag for 2015 (om 'Jernalderens' nedlæggelse)

Artikler om Smør- og Fedtmosen i Folkebladet for Gladsaxe Kommune:

10. december 1942, 18. juni 1964, 13. maj 1965, 17. juni 1965, 30. december 1971, 19. juli 1973, 8. november 1973

Artikler om 'Jernalderen' i Folkebladet for Gladsaxe Kommune: 24. april 1969, 7. maj 1969

Illustrationer

Fotos side 6, 8, 9, 10, 11 og 12 er fra familien Anker Jensen. Resten er fra Gladsaxebilleder.dk.

Foto: Flemming Bruun

Søborg Kirke 100 år

Kirkebyggeriet, om kirkebygningen og om kirkens udsmykning

Af Flemming Bruun (tekst) og Jørgen Olsen (research), Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Søborg blev en ny bydel i begyndelsen af 1900-tallet, og savnet af egen kirke meldte sig hurtigt.

Udstykningen, der startede Søborg Villaby

Da "konsortiet" i 1898 købte Søborggård, havde det næppe tænkt sig, at denne ejendomshandel skulle komme til at danne udgangspunkt for udstykning af så store dimensioner, som den faktisk blev. Ej heller har de mænd, der dannede konsortiet, næppe forestillet sig, at den udstykning af jorden, som de begyndte i 1900, skulle komme til at danne grundlag for en by med en så rivende udvikling, som tilfældet blev siden den første villagrund blev solgt i Søborghus Allé den 14. januar 1901. Da salgsprisen pr. alen kun var 30 øre, er det ikke underligt at det gik forrygende med salget. Allerede året efter i 1902 blev det første hus bygget. Dette bygrundlæggende byggeri var præget af en befolkningsgruppe af tilflyttere med mange unge håndværkere, der selv evnede at udføre en del af byggearbejdet.

Rigtig mange af disse tilflyttere stammede fra landet og var søgt til København. Men længslen efter barndommens muld bevirkede, at de søgte videre ud til Søborg Villaby. En villaby der voksede ud fra hovedgaden Frederiksborgvej, som dengang kun var en smal landevej med træer og vejgrøfter. De første veje, der blev afsat, var Søborghus Allé, Niels Bohrs Allé, Maglegårds Allé og Selma Lagerlöfs Allé.

Det viste sig hurtigt, at det var et foretagende, der var gang i. Allerede året efter i 1901 købte "konsortiet" "Trekanten", arealet mellem Niels Finsens Allé og Søborg Hovedgade, og i 1903 desuden arealet mellem Gladsaxevej og Bakkedraget / Kiærs Allé af proprietær Kiær på Maglegård. Omtrent samtidig blev vejene Aakjærs Allé, Lykkeborgs Allé og Marienborg Allé afsat, og et par år derefter Frødings Allé, Wergelands Allé og Runebergs Allé. Hermed var rammerne for et betydeligt bysamfund lagt, og salget af grundene gik rask fra hånden. Hertil kom yderligere udstykningen af arealerne langs

Pastor Th. Leths hus på Runebergs Allé 8 - det store hvide hus. (Postkort 1913)

Kiplings Allé, Dickens Allé, Tolstojs Allé og Zolas Allé, som tømremester Tesch påbegyndte i 1905. Efterhånden som jorden blev solgt, begyndte de nye huse at skyde frem. Først et enkelt hist og her, men senere i større antal. For eksempel, har man fra en optælling i 1906, allerede bygget 144 huse som rummede 200 familier. Det var små og store huse mellem hinanden, mest meget små, nogle med tårn, andre med pragtfulde verandaer eller store trapper. En helt ny, dansk haveby var ved at vokse frem.

I det hurtigt voksende bysamfund fremkom der snart krav angående visse centrale kulturfaktorer. Noget af det første, store dele af befolkningen interessererede sig for, var ønsket om at få sin egen kirke. Men for at samle sig skulle der en enighed mellem de nye grundejere til. Hurtigt så fire små vejlaug også dagens lys. Vejlaugene fandt sammen i 1905 og stiftede Søborg Grundejerforening, som kom til at spille en stor rolle for Søborg Villaby. Og her, blandt disse dynamiske medlemmer, opstod ideen om en lang række initiativer til borgernes bedste. Politisk vælgerforening, håndværkerforening, Teknisk skole til uddannelse af deres egne unge, vandværk, gasværk, etablering af elektricitet med gadebelysning, kloakering, skole og en lang række

sociale foreninger. Et af de vigtigste punkter var ønske om egen kirke.

F. Hans L. Møller skaffede grunden

I Søborg var der et udvalg "for fælles optræden i sager af almen interesse", og særligt en af dette udvalgs mest aktive mænd var assurandør og galanterihandler F. Hans L. Møller. Han tog kontakt til konsortiet, hvis leder var bankdirektør Louis Pontoppidan, og forespurgte, om ikke konsortiet ville skænke en kirkegrund. I bladet "Villabyen Søborg Tidende" som under F. Hans L. Møller og Alfred Nielsens redaktion begyndte at udkomme i 1905, finder man i blad nummer 3 en bekræftelse på henvendelsen i en skrivelse fra konsortiet.

Der stod: Hermed tillader jeg mig at meddele dem, at ejerne af Søborggård matrikel nr. 1 (Konsortiet), som udparcellerer forskellige jorder samt arealer af matrikel nummer 2g og 22 af Buddinge (proprietær Kiærs jorde), er villige til de i udvalgets skrivelse af 27. september 1904 angivne øjemed at skænke: 2000 kvadrat-alen grund til forsamlingshus.

2000 kvadrat-alen grund til filialkirke.

4000 kvadrat-alen grund til skolegrund.

Skrivelsen er bare underskrevet "Underskriften" som stod for bankdirektør Louis Pontoppidan. En vigtig person for Søborg udvikling, som også blev kaldt "Søborgs fader". Grundstykkerne skulle findes ved forhandling.

Komitémøde hos frk. Andersen-Høyer

Den 7. april 1905 startede det hele, da der blev holdt det første grundlæggende møde på Lauggårds Allé i frk. Andersen-Høyers private pigeskole. Huset, der rummede skolen, var indviet af sognepræst pastor A. V. Holm i 1903 og han stod også bag ordene over skoleindgangsdøren "Ore et labora" (Bed og arbejde). Her i frk. Høyers privatskole i Lauggårds Allé holdt pastor A.V. Holm fra Gladsaxe Kirke hver søndag eftermiddag gudstjeneste.

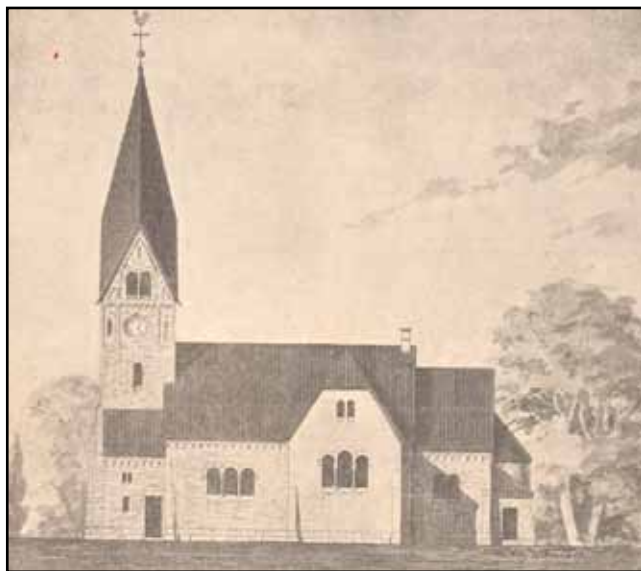
Kirkekomitéen blev dannet i 1905 med pastor A.

V. Holm som formand. Foruden de to præster fra Gladsaxe Kirke A.V. Holm og N. B. Nissen er der i denne forbindelse også særlig grund til at nævne de to mænd, bankdirektør Louis Pontoppidan, konsortiets leder, og proprietær Kiær, Maglegård, der begge lagde meget arbejde i kirkekomitéen. Komitéen var optimister og regnede med, at kirkebyggeriet kunne påbegyndes inden for et halvt år. Men der skulle gå hele 8 år, før projektet var i hus.

Det kneb med at samle penge nok ind

Målet var hurtigt at indsamle 12.000 kroner. I 1905 blev der udsendt en appel "Kom os til hjælp med eders gaver". Et opråb der skuffende kun gav et par tusinde kroner i kassen.

Efter pastor Holms afgang fra sit embede ved

Det første forslag til Søborg Kirke blev tegnet af arkitekt Claudius August Wiinholt og det forslag kom til at præge forsiderne på alle de første opråb om penge og postkort, der kunne købes som støtte for kirken. Kirken var tegnet i italiensk romantisk stil. Men Wiinholt døde kun 50 år gammel i 1905, og så valgte komiteen at lade en anden arkitekt overtage helt fra grunden. Postkortet her er fra den kirke, der aldrig blev til noget.

Gladsaxe Kirke i 1907 tiltrådte den nye sognepræst, pastor Hatting, som kirkekomitéens leder. Sognerådsformanden i 1909 proprietær Kiær gik i spidsen for en delegation med bl.a. skoleinspektør på Søborg Skole C. Vedsmand, lærerinde frk. C. Hansen og fru købmand Albrechtsen til kirkefondets formand, biskop P. Madsen og forelagde ham sagen.

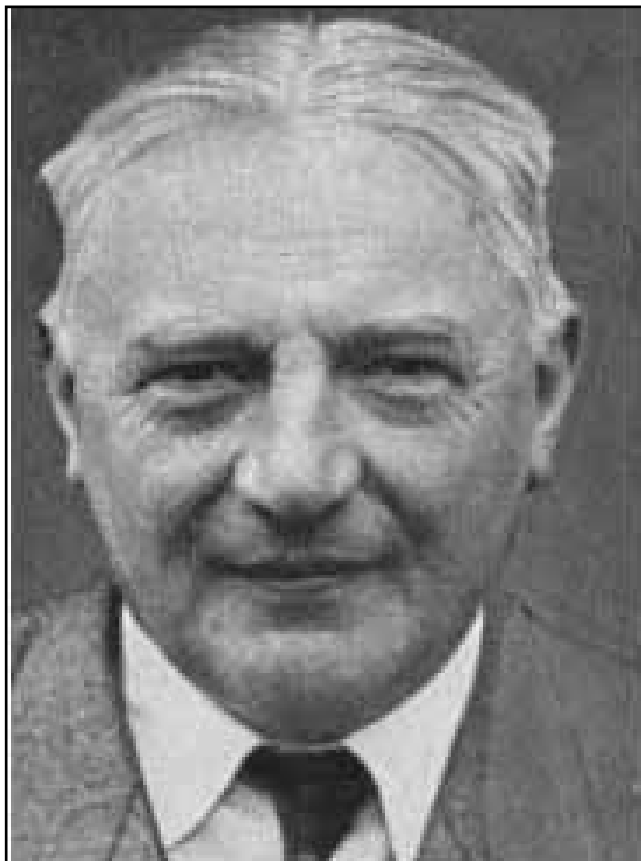
Svaret fra biskoppen var at samle en borgeradresse (en underskriftsindsamling). Denne var klar i januar 1910. I alt 312 af byens borgere gav her udtryk for, at beboerne i Søborg "i dårligt vejr havde en besværlig vej til Gladsaxe kirke", og at "tiderne ikke er gunstige for beboere her, vi har store afdrag at svare til forbedringer, som kommunen foranstalter", og at man "føler, at en kirke vil afhjælpe et længe født savn".

Svaret fra Kirkefondets formand kom den 23. marts 1910. "Vi har tænkt os", skriver formanden, "at ansætte en flink præst. Lønnet af Kirkefondet, ville være den bedste hjælp fra vor side til at fremme kirkesagen i Søborg Villakvarter". Ganske vist var kirken det mål, man sigtede mod. Men meget væsentligt var det, om byen Søborg kunne få sin egen præst.

Folkekoncerter til fordel for en ny kirke

En familietragedie i Søborg 1905, hvor en familieforsørger fik tuberkulose og ikke kunne brødføde sin familie, fik fru koncertmester Mathilde Marius Hansen til at starte en række folkekoncerter. Mathilde Marius Hansen var gift med koncertmesteren fra Det kgl. Teater og sammen med ægtemanden og assurandør og galanterihandler F. Hans L. Møller hjalp familien ved at starte et udvalg med det formål at afholde velgørenheds- og folkekoncerter i filantropiens tjeneste. Første koncert blev holdt 27. juli 1905 og hele overskuddet på 265,50 kroner gik til den ramte familie.

Det næste store mål blev sat, da kirkesagen begyndte at rulle. I 1910 blev man enige om at afholde

Søborgs første præst pastor Th. Leth.

en stor koncert i Søborg Skoles gymnastiksal og dermed var startskuddet givet til adskillige koncerter til fordel for kirkebyggeriet.

Helt naturligt kom både assurandør F. Hans L. Møller og fru koncertmester Mathilde Marius Hansen med i kirkekomitéen. Det er ikke helt klart, om koncerterne blev afholdt af kirkekomitéen eller af fru koncertmestren med bagved stående sponsorer. Men en ting er vist. Koncerterne gav et solidt overskud.

Søborg får sin egen præst i 1910

Københavns Kirkefond gik ind på at lønne en præst, og efter forhandling med pastor Hatting

i Gladsaxe vedtog Kirkefondet at ansætte og aflønne pastor Th. Leth som midlertidig ordineret medhjælper hos sognepræsten i Gladsaxe. Den 24. august 1910 forelå udnævnelsen og den 4. september samme år foregik indsættelsen i Gladsaxe kirke. Den efterfølgende søndag prædikede pastor Th. Leth første gang i den nye Søborg Skoles gymnastiksal. Søborggård Sogn var ved at være på plads. Da Søborg Kirke blev taget i brug 2. juledag 1914, omdannedes præstestillingen til residerende kapelani. Først i 1921, da sogneadskillelsen fandt sted, blev pastor Leth sognepræst i det nydannede Søborggård Sogn. Pastor Leth gik naturligvis straks ind i arbejdet i kirkekomitéen og det blev ham, der i de følgende år trak det den største del af læsset for kirkens opførelse.

Protester mod egen kirke

Men ikke alle var enige om, at det var en god ide at bygge en kirke. I 1912 lykkedes det en gruppe fra Socialdemokratisk Vælgerforening, der ligeledes var stiftet i 1905, at få arrangeret et protestmøde. De håbede på, at de kunne få foreningens medlemmer med på at slutte op om en protestadresse, som skulle tilsendes ministeren for at få ham til at afstå fra at yde byggesagen økonomisk støtte.

Forslaget faldt, nok fordi de fleste medlemmer i den socialdemokratiske vælgerforening selv havde været medunderskrivere til Kirkefondet om hjælp til kirkebyggeriet. De protesterende fik dog udvirket, at der skulle afholdes et diskussionsmøde om emnet "Kristendom og socialisme", hvor pastor Th. Leth var blandt de 3 indlægsholdere. Dette møde endte overraskende med et endnu stærkere bånd mellem det kirkelige arbejde og arbejderbevægelsen.

Midlerne til kirkens opførelse sikret

Straks på året 1913 var man kommet så vidt, at midlerne til kirkens opførelse var sikret. Grunden til kirken var som nævnt allerede tidligt skænket

Model af arkitekt Alf. Jørgensens kirke med to sideskibe.

af udstykningskonsortiet. Til selve kirken kom der 30.000 kroner fra staten, 15.000 kr. på finansloven 1912-1913 og 15.000 på finansloven det følgende år. Vedtaget af Rigsdagen i marts 1912. Der kom 2.000 kroner fra Gladsaxe kommune, og ad privat vej var sikret 4.000 kroner.

Der kom flere skitser til en kommende kirke, før valget faldt på arkitekt Hans Alfred Jørgen Jørgensen bedre kendt som Alf. Jørgensen (1878-1923). Han indsendte den 12. juni 1911 en ansøgning om, at kirkebyggeriet kunne komme på finansloven.

Kirkegrund med bedre beliggenhed

Den grund, man havde fået af konsortiet til kirkebyggeriet lå på hjørnet af Søborg Hovedgade og Carl Blochs Allé, men den blev ombyttet med den større og bedre beliggende grund på Frødings Allé. Historien var den, at socialdemokratiets kandidat til sognerådsformand malermester Carl Valdemar Rasmussen, som stod til at vinde valget i 1913, en aften fulgtes hjem fra et sognerådsmøde med den daværende sognerådsformand proprietær Godtholdt Kiær, hvor Carl Valdemar Rasmussen fortæller Godtholdt Kiær, at der er en del, der har talt sammen om, at den grund ikke er god som kirkegrund. Kunne det ikke tænkes, at vi kunne få den byttet med den tomme grund på den anden side af vejen på Bjørnsons Allé og Frederiksborgvej. (Frødings Allé og Søborg Hovedgade).

Tanken fandt bifald og byggeforeningen "Perlen", som ejede den anden grund, var imødekommende. Arkitekt Alfred Jørgensen ledede byggearbejdet. Men pengemidlerne stod det ikke så godt til. Man disponerede kun over 44.500 kroner. I løbet af 1913 havde man indsamlet 4.500 kroner. Det stod klart, at kirken nu ville komme til at koste 70.000 kroner. Der blev skrevet artikler i de lokale blade og borgerne fik en kraftig opfordring. Der blev afholdt 2 udsalg. Og så strømmede pengene ind. I løbet af 1914 lykkedes det at indsamle hele 28.000 kroner. Dog med hjælp af to meget store donationer.

Grundstenen nedlægges

I overværelse af en stor forsamling kunne sognepræsten for Gladsaxe Sogn og formand for komitéen pastor Hatting mure den første sten ind d. 15. maj 1913. I løbet af det følgende halvandet år blev kirken fuldført, så kirkeindvielsen kunne finde sted 2. juledag 1914. Grundstensdokumentet i arkitekt Turins smukke udførelse blev efter at være oplæst nedlagt i en glascylinder. Denne blev lagt ned i en mønjarfarvet zinkkiste fyldt med 11 pund fedt. Kisten er indmuret i lang-

Pastor Hatting lægger den første sten.

skibets nordøstlige mur en meter øst for tårnet.

Kirken indvies

Pastor Th. Leth fortæller om indvielsen, der fandt sted 2. juledags eftermiddag. Før indvielsen startede, havde man samlet en lille kreds til en andagt i kirkens tårnrum, hvorefter klokken ringede i en time. Vejret var vidunderligt stille vintervej med sne på Søborgs røde tage, blå himmel og strålende sol. Byens borgere havde hejst flagene. Under klokken ringning gik en procession på ca. 20 præster med biskop Ostenfeldt og stiftamtmand Dybdal i spidsen fra de midlertidige kirkelokaler på Søborg Skole til

Søborg Kirke. I en overfyldt kirke foretog biskop Ostenfeldt indvielsen.

Alle pladser i kirken var optaget. De var der alle. Kirkens konduktør og arkitekt. De to lokale Søborg-kunstnere billedhuggerne J.J. Bregne (1877-1946) og Thomas Hansen (1879-1948), der begge havde bidraget med smukke udsmykninger i kirkerummet og med indgangsportalen.

I alt væsentligt stod kirken den dag, som den gør nu i 2014. Søborg kirke kom ved sin beliggenhed til at sætte sit præg på byen. Med sit magtfulde tårn ragede den op over alle de mange huse. Den kunne ses viden om. Det blev dog den eneste kirke, arkitekt Alf Jørgensen fik opført, da han døde i en ret ung alder.

Den hvidkalkede kirke er opført af mursten på granitsokkel. Arkitekt Alfred Jørgensen havde oprindeligt projekteret den som korskirke, hvilket han ønskede pointeret ved riller i sidemurene. Foruden skibet har kirken mod sydvest et polygonalt kor flankeret af præsteværelset til højre og trappehus med nedgang til sakristi til venstre. Det ejendommelige tårn har ved siderne et lavt firesidigt klokkestokværk og et pyramideformet spir.

Indgangsportalen er et lokalt mesterstykke

Det relief, der smykker kirkens indgangsparti, er en forjættende velkomsthilsen til den, der søger

guds hus. Dets motiv er den favnende Kristus i en opstilling af børn, unge og gamle, der symboliserer Jesu ord: "Kommer hid til mig alle I, som lider møje og er besværet". Relieffet er udført af den lokale Søborg-billedhugger J.J. Bregnø. Billedhuggeren brugte lokale modeller til relieffet bortset fra Kristus-figuren, der blev skabt efter fantasien. Den første til højre side for Kristus har arkitekt Alfred Jørgensens ansigt, den næste er en mand fra De gamles By, man ser så ansigtet af arkitekt Alfred Jørgensens kone. Den knælende er en mand billedhuggeren traf på en badeanstalt. Den første på venstre side har billedhugger Bregnøs ansigt, den følgende har pastor Leths. Billedhuggerens mor skimtes bag det sidevendte

Håndværkere - murere og arbejdsmænd - foran porten til kirken i 1913.

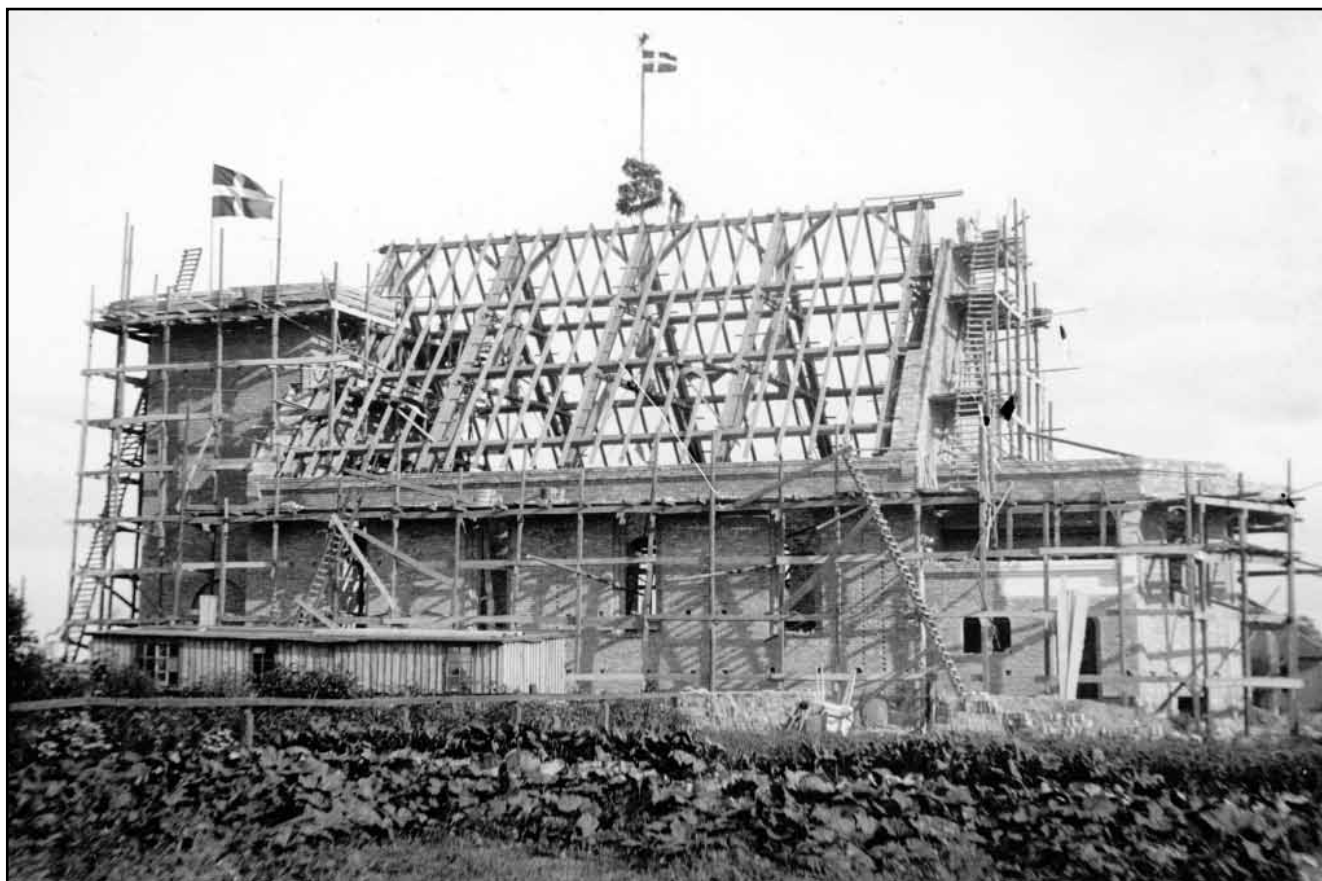
hoved, der bærer kirkens konduktør Turins ansigt. Den knælende kvindemodel er en sygeplejerske frk. Winther.

Søndagsskolen gav korset på kirken. K.F.U.M. og K. gav vindfløjen og kuglen.

Søborggård Sogns oprettelse og vækst

I 1919 indsendte menighedsrådet et andragende om sogneudskillelse. Det blev pure afvist. "Kan på nuværende tidspunkt ikke nyde fremme", lød svaret. Året efter kom Søborg Kirke igen. Der blev talt med biskoppen. På det tidspunkt havde landet ministeriet Friis, og stiftamtmand Ammentorp var kirkeminister.

Biskop Ostenfeldt rådede dog pastor Th. Leth til at vente lidt endnu. Sandsynligvis blev I. C. Christensen kirkeminister, og han ville nok stille sig venlig til sagen. Så i maj 1920 prøvede Søborg Kirke igen og indsendte et andragende. Først i marts 1921 meddeltes det Søborg Kirke, at nu kan man forvente sognet oprettet 1. april 1921. Men man måtte vente 3 måneder mere. Den 31. marts telefonerede kontorchef Holbøll, at sagen var standset. Der måtte ikke oprettes et sogn, der hed Søborg Sogn, når der var et andet sogn, der hed Søborg Sogn. "Skaf mig et andet navn, men det skal være i dag". Der blev forhandlet med adskillige i og uden for sognerådet om sagen. Og forskellige

Rejsegilde på Søborg Kirke i 1913.

Indgangsportalen over våbenhuset er udført af billedhugger J.J. Bregnø, der boede i Søborg. (Foto: Fl. Bruun)

navne blev overvejet. Søborghus Sogn blev drop-
pet. Det mindede for meget om kroen. Søborg
Villaby Sogn lød for akavet. Så det endte med, at
navnet skulle være Søborggård Sogn. Inspireret
af Maglegård Sogn i Gentofte Kommune, hvor et
kirkesogn havde taget navn efter den gård, på hvis
jord kirken og bydelen er bygget.

Et godt navn, da størstedelen af det oprindelige
distrikt lå på Søborggårds jorde. Det nye navn blev
indsendt samme dag. Og samtidig anmodede man
om, at kirken måtte bevare navnet Søborg kirke.
Sognet blev oprettet ved kgl. resolution af 11. juni
1921. Fra datoen for sognets oprettelse blev kirkens
præst Theodor Leth udnævnt til sognepræst. Med
så stort et sogn var det efterhånden uansvarligt

med kun en præst, så i 1934 at blev cand. theol. R.
Nehm udnævnt til hjælpepræst.

Indenfor i kirken

Fra våbenhuset er der indgang til dåbsværelse og
trappehus til orgelet og tårnet.

Kirkeskibet får lys fra rundbuede vinduer adskilt
af pilastre med bladkapitæler af brændte sten.
Bladkapitælerne er modelleret af Thomas Hansen.
Men når man træder ind i Søborg kirke, er det
først og fremmest kunstmaler Holmer Triers
(1916-1999) smukke mosaikruder fra 1958, der
tiltrækker opmærksomheden. De tre mosaikker
forestiller fra venstre Jesu dåb i Jordanfloden, Jesu
opstandelse og nadvermåltidet i Emmaus.

Alterbord og alterkalk

Det nye alterbord fra 1954 er af Nexø sandsten. På forsiden står A (alfa) og Ω (omega), det første og sidste bogstav i det græske alfabet og de to første bogstaver i "Kristus er Herren fra begyndelsen til enden".

Mester for alterkalken er guldsmed Mathias Frederik Schack Winge, født 1813. Kalken har inskription "Den 5. oktober. Til Hs. Velærværdighed Hr. M. G. Krag, sognepræst til Gjelsted og Rørup. 1844. Fra beboerne af Gjelsted Menighed. Skænket til Søborg Kirke 1914 af M. G. Krag's Datterdatter Maria Wright".

Alterkanden er fra 1911 og udført af mester Koh. Den bærer ingen indskrift. Alterdisken er en gave fra Gladsaxe Kirke til kirkens indvielse.

Alterstagerne er fra 1914 og skænket til Kirken af fru Helge Plum. På den ene står "Jeg er verdens lys. Johs. Ev.8,12 – Johs. Åbenbaring 2,5. Søborg Kirke 26.2.1914". Den anden stage bærer indskriften "Til minde om den første præstedatter i Søborg Sigrig Margrethe Leth født 10.6.1913 – død 23.4.1914".

På alteret ligger en læderindbunden bibel. Den er, som det fremgår af de håndskrevne linjer på første side, en gave fra forhenværende kirketjener

Alteret med kunstmaler Holmer Triers smukke mosaikruder fra 1958. (Foto: Fl. Bruun)

Dåbsfadet øverst på døbefonten. (Foto: Fl. Bruun)

Jens Christian Jensen, der var medarbejder ved kirken i over 33 år.

Døbefonden

Døbefonden til venstre for koret er udført i sandsten og i 1914 skænket af stenhuggermester R. Nielsen og hustru.

Dåbsfadet har som motiv Maria og barnet i stalden i Betlehem og er tegnet af den lokale billedhugger J.J. Bregnø. Materialet er tombak, som er en legering af kobber og zink med større indhold af kobber end i messing.

Den smukke dåbskande, der er fremstillet af smedemester K. Ziersen, blev skænket af en kreds af damer i sognet.

Den 2. marts 1918 døde fru Ingrid Leth født Secher kun 30 år gammel. Hun havde siden hendes forlovede blev præst i Søborg været med i arbejdet på kirken opførelse, og samtidig deltaget i forskelligt menighedsarbejde. Hendes tidlige død gjorde et stærkt indtryk på menigheden, og man ville gerne sætte hende et synligt minde. Da hun så ofte havde talt om, at der burde opsættes et relief på den omtalte plads i kirken, satte menighedsrådet og deltagere i det frivillige menighedsrådsarbejde sig i bevægelse for at realisere den plan. Førstelærer C.

Henrichsen var meget aktiv og fik billedhuggeren Bøgebjerg, som han kendte godt, til at udføre et relief i sandsten, forestillende Kristus med en lille dreng. Relieffet blev afsløret på fru Ingrid Leths fødselsdag den 25. oktober 1918: "Til minde om den første præstekone i Søborg, fru Ingrid Leth". Under billedet stod "Lad de små børn komme til mig".

Dette relief var efterhånden temmelig nedslidt og man besluttede derfor at opsætte et nyt for en af de pengegaver, kirken fik ved 75 års jubilæet i 1989. Man fik Holmer Trier til at udføre et relief i stiftmosaik matchende de tre mosaikruderne over alteret.

Dåbsrelieffet i blændingen bag døbefonten er opsat i 1991. Ligesom det gamle relief er også det nye relief inspireret af dåbsritualets tekst "Lad de små børn komme til mig".

Prædikestolen

Prædikestolen, en gave fra Maria Wright i 1914, er af kridtsten fra Stevns og udført af Thomas Hansen. Fem figurer er indhugget i den: Kristus med to evangelister på hver side.

Det meget smukke kirkeskib fra 1914 er skænket af dampskibsfører Jensen, hvis hustru var medlem af komitéen.

Kirkeskibet blev skænket af dampskibsfører Jensen.

Den lille klokke bringes på plads i 1923. Umiddelbart tv. for klokken ses assurandør og galanterihandler F. Hans. L. Møller på det eneste billede, der findes af ham. Han var en af de mest aktive mænd i opbygningen af Søborg by.

Kirkebænkene

Efter den første store restaurering i 1954, hvor korparti og orgel blev ændret, tog menighedsrådet i årene 1978-1980 fat på resten af kirken.

De mørkt bejdsede kirkebænke blev afsyret og malet i gråblå nuancer og forsynet med blå hynder, ligesom gulvet blev afhøvlet og ludbehandlet. Også ved denne lejlighed tog man kunstneren Holmer Trier med på råd i farvevalget.

Søborg kirke på julemærke i 1988

Gladsaxe Pigegarde startede i 1986 med at sælge sine populære julemærker. I 1987 var motivet Gladsaxe kirke i anledning af 800 års jubilæet for den ældste kirke i Gladsaxe. 1988 kom kommunens eneste kirke med landsbypræg, som pigegarden skrev ved præsentationen, på julemærker. Det var et flot julemærke, der blev solgt i ark af 20 kroner til fordel for pigegardens musikskoles ungdomsarbejde.

Kapel

I 1952 opførtes efter tegning af arkitekt Palludan et tidssvarende kapel med toilet og redskabsrum. Samme år blev der indrettet et dåbsværelse beliggende i sideværelset til våbenhuset.

Koret ombygges

I 1956 vedtog et enigt menighedsråd at bede arkitekt Palludan og kunstmaler Holmer Trier om at udarbejde et udkast til ombygning og udsmykning af koret.

Der skulle mange forhandlinger til, før menighedsrådet kunne vedtage det endelige forslag til alterets helt nye udformning med de tre mosaikruder. Arbejdet blev udført af lokale håndværkere.

Opvarmning

I 1959 fik kirken et automatisk oliefyr med varmluftsindblæsning og fugtighedsanlæg. Og efter et "provstesyn" blev der indsat nye blyruder i hele kirken. Senere fulgte hynder på kirkebænkene.

Vedligeholdelse

I anledning af 50 års jubilæet i 1964 blev kirken hvidtet. Det var bemærkelsesværdigt, at det var samme firma Mouritz Madsen og Søn, der gennem de 50 forløbne år havde udført dette arbejde.

Mouritz Madsen havde været med hele vejen og var en af folkene bag starten af kirken fra 1905

gennem sit virke i Søborg Grundejerforening, som formand og stifter af Gladsaxe Kommunes Håndværkerforening og han kom senere med i ledelsen af Søborg kirke. Murermeister Mouritz Madsen blev også den første kirkeværge for Søborg kirke.

Orglet blev udvidet

Det oprindelige orgel blev leveret af firmaet Th. Frobenius & Co. og spillede første gang nytårsdag 1920. Det var et orgel med 7 stemmer, 2 manualer og pedal indkøbt for midler indsamlet blandt menigheden. Indtil da havde menigheden måtte nøjes med et harmonium.

I 1952 vedtog man at udskifte dette orgel. Arbejdet blev igen overdraget orgelfirmaet Frobenius og Co, der i samarbejde med arkitekt Palludan og lokale håndværkere skabte ikke alene et fint instrument, men også en meget smuk orgelfacade. Det nye orgel kunne tages i brug i 1954.

I 1990/1991 blev orglet renoveret og omintoneret af orgelbyggerfirmaet Poul-Gerhard Andersen og ved den lejlighed fik orglet samtidig 3 nye stemmer.

Klokker

Kirkens tårn har 2 klokker. Den store klokke, som blev hængt op ved åbningen i 1914, og den lille klokke, der kom til i 1923, skænket af boet efter proprietær Kiær, hvis børn på denne måde ville sætte deres far et minde. Klokken kom fra klokkestøber Løw og begge klokker ringede sammen for første gang ved Kiærs begravelse.

Uret

Efter smedemester Andersen, Gladsaxevej, arvede kirken i 1924 500 kr. Resten af beløbet, som uret kostede, ca. 1800 kr., skænkede af frkn. A. og P. Jensen, Søborg Messe. Urværket blev opstillet af urfabrikant Carl Petersen.

Det oprindelige orgel var fra 1920. Det blev skiftet i 1954 og renoveret i 1990-91. (Foto: Fl. Bruun)

Kirken måtte afgive jord til sporvognen

1924 kom sporvognen til Søborg, da linje 16 blev forlænget fra Emdrup til Søborg Torv. Det fik den konsekvens, at amtet måtte udvide Frederiksborgvej (nuværende Søborg Hovedgade), hvilket igen betød en total omlægning af pladsen foran kirken. I stedet for den store græsplæne fik kirken nu et smukt bed med roser, Poulsens "Rødhætte".

Amtsvejvæsenet betalte hele omlægningen og den nye, udvidede trappe. Til gengæld frafaldt kirken kravet om betaling for det stykke af kirkens grund, som det offentlige eksproprierede ved vejens udvidelse.

I 1987 skabte landskabsarkitekt Svend Kierkegaard en ny kirkeplads. Granitbrolægning, plantræer og bøgepur danner nu en smuk og stilren ramme om den hvide kirke.

Sognegård

I 1923 stiftedes menighedssamfundet, der i 1925 opførte et menighedshus. Dette blev i 1969 overtaget af kirkens menighedsråd og er i dag sammen med den smukke tilbygning fra 1986 kirkens sognegård. For tilbygningen stod arkitekterne Helene og Henrik Ussing.

25 års jubilæum

2. juledag 1939 var det altså, at man kunne fejre 25 års jubilæet. Det skete med festgudstjeneste, hvor biskop Fuglsang-Damgaard prædikede med efterfølgende jubilæumsfest i menigheds huset "Solem" fra 1925 på Frødings Allé.

I anledning 25 års jubilæet havde sognepræst pastor T.H. Leth skrevet et festskrift på hele 84 sider, hvor han fortalte om kirkens start, byggeri og første 25 år i detaljer.

Titlen er "Søborg Kirkes Historie 1939". Bogen findes på Gladsaxe Byarkiv, Lokalhistorisk afd.

I de første 25 år var selvsagt det arbejde, der samlede sig om Søborg Kirke, vokset i takt med byen. I alle disse år havde pastor Theodor Leth som præst stået

til rådighed som personen, der skulle bestride det efterhånden mere og mere omfattende arbejde.

Siden byen fik sin egen præst, var indbyggertallet vokset kraftigt. I 1910 boede her 1.800 personer, ved kirkens indvielse i 1914 var tallet vokset til 2.500 personer.

Da Søborggård Sogn blev et selvstændigt kirkesogn i 1921 4.000 personer og da kirken i 1939 kunne fejre sit 25 års jubilæum var tallet 11.000 personer.

50 års jubilæum

Ved jubilæet mindedes man pastor Th. Leths pionerarbejde i sognet. Kirkebladets redaktør Henning Larsen skrev om pastor Th. Leth som den drivende kraft bag kirkerejsningen. Pastor Leth var født i Nørre Jernløse Præstegård 27. september 1880 i Mern sogn som søn af den lokale provst Christian Frederik Leth og hustru Louise Jacobi Rasmine Bresdorf.

Menighedsrådets formand gennem mere end 25 år, postbud K.M. Hansen, mindes besættelsen: "Men vi måtte jo regne med, at krigen en dag var slut, og derfor arbejdede vi i det stille med fremtidsplaner. Vi måtte belave os på at opføre en præstebolig. I 1941 købte vi derfor grunden Frødings Allé 18.

Først i 1946 blev opførelsen af boligen aktuel. Som arkitekt antog menighedsrådet Bruus Jensen."

75 års jubilæum

Jubilæet blev fejret med et smukt jubilæumsskrift og højmesse 2. juledag. Kirken var blevet Søborgs vartegn. Og et smukkere og værdigere kan dårlig tænkes.

På den smukt anlagte plads midt på Søborg Hovedgade knejsede den flotte kirkebygning op mod himmelen, som den havde gjort i 75 år. Og kirken kunne se tilbage på en tid som samlingsstedet for det kirkelige og kulturelle liv i Søborg siden kirken lå alene på bakken. Husene omkring var få og små, omgivet af vidstrakte marker.

75 års jubilæet blev markeret med højmesse kl. 10, hvor biskop Johannes Johansen gæstepredikede

bistået af sognepræst Jan Carl Jacobsen og Karen Helgason, efterfulgt af en jubilæumsreception i Sognegården.

Ved den efterfølgende reception strømmede det ind med gaver fra nær og fjern. En af de mere originale gaver kom fra Hjertekonditoriet Søborgs lokale bager.

Bagermester Børge Frederiksen havde været tidligt oppe for at fuldende sin helt specielle jubilæumsgave: Søborg Kirke udført som kransekage. Dette pragt-eksemplar af en gave blev senere ved receptionen uddelt i anparter til de fremmødte gæster.

100 års jubilæum

Søborg kirke er især i det indre forandret en del i tidens løb, men er dog ikke forandret meget i de sidste mange år, da udformningen nu er sådan, at kirken i sit ydre og indre fremstår som færdigbygget.

En ting har kirken dog savnet, nemlig en præstetavle. Det var derfor nærliggende, at den lokale kunstner Søs Brysch i 2013 foreslog Søborg kirke at udforme en sådan.

Efter et års arbejde stod præstetavlen endelig færdig og kirken fik en jubilæumsgave af sig selv, da præstetavlen blev afsløret efter højmessens søndag den 5. oktober 2014.

Ved afsløringen fortalte Bente Quistgaard fra kirken om i mange forhandlinger i menighedsrådet om Søs Bryschs skitser til præstetavlen, som førte til, at forslaget blev vedtaget.

Søs Brysch fortalte selv om det lange arbejde med at fremstille præstetavlen og om de mange især lokale hjælpere, der deltog i processen. Hun fortalte om englene, at hun gerne arbejder med dem i sin kunst som budbringere.

Helt i tråd med indgangsportalen er den ene engel modelleret efter en lokal person, nemlig Julie Røder Henriksen.

Søs Brysch takkede Harriet Bruun for stiftmosaikarbejdet, Erik Jensen for arbejdet med træpladen, sin mekaniker for den kunstfærdigt udarbejdede

Præstetavlen fra 2014 af Søs Brysch. (Foto: Fl. Bruun)

jernramme og endelig skiltemaler Jørgen Rasmussen. Efter afsløringen af præstetavlen var der musikalsk underholdning ved den lokale musiker Kim Skovbye, som på guitar akkompagnerede sin datter, sangerinden Kira Skovbye. Kim Skovbye sluttede af med flere numre på sin keltiske harpe.

Selve jubilæet bliver fejret med jubilæumsgudstjeneste 2. juledag 2014 med efterfølgende reception i sognegården.

Kilder

Th. Leth: Søborg kirkes historie, 1939
Folkebladet for Gladsaxe kommune

Radiomarken

Det var her det skete.

Den menneskelige stemme første gang i æteren.

Første radiotelefonforbindelse i Europa.

Første radiotransmission fra udlandet.

Første gang ordet "radioavis" blev anvendt.

Første billede af månens bagside.

(Gladsaxe billeder)

Lyngby Radio - Fra eventyr til saga blot

Lyngby Radio burde rettelig have heddet Bagsværd eller Gladsaxe Radio, da den ligger på Nybrogårds jorde i Bagsværd, i dag Radiomarken.

De to største pionerer inden for radiokommunikation, Valdemar Poulsen og P.O. Pedersen, foretog deres eksperimenter på Radiomarken, og de har fået opkaldt henholdsvis en vej og et kollegium efter sig i kommunen.

Her følger fortællingen om Lyngby Radio gennem 100 år.

Af Erling Kjær Knudsen, f. 1928, fhv. telegrafbestyrer ved Lyngby Radio.

Som kystradiostation var Lyngby Radio en uundværlig del af rederiernes forbindelse med skibene. Den var "Livsnerven til søens folk". Lyngby Radio var stationen, der varetog sikkerheden til søs for så vidt angik radiokommunikationen og var mange gange medvirkende til, at en redningsoperation faldt heldigt ud.

Lad os begynde ved begyndelsen, som H. C. Andersen sagde. Og ja, naturligvis, for dette er et rigtigt eventyr.

Valdemar Poulsens forsøgsstation

Det begyndte i 1905, da den berømte opfinder Valdemar Poulsen rykkede i marken for at efterprøve sine epokegørende laboratorieforsøg med buesenderen, som kunne frembringe kontinuerlige radiobølger og derfor var den hidtidige gnistsender langt overlegen. Der var rejst mange

penge hertil, og grosserer Blechingberg, som var en af dem, der økonomisk stod bag forsøgene, ejede Nybrogård. Det var ham, der stillede areal til rådighed i Gladsaxe Kommune.

Forsøgsstationen blev dog meget tidligt kaldt Lyngby Radio, fordi teknikerne tog toget til Lyngby og derfra hestevogn det sidste stykke ad Bagsværdvej.

Valdemar Poulsen havde forsøgt sig med at studere medicin, men ønskede at komme ind på Polyteknisk Lærestanstalt.

Det lykkedes ikke, han var ikke kløgtig nok. Det gjorde imidlertid ikke så meget, for han endte med at blive æresdoktor ved anstalten!

Valdemar Poulsen arbejdede sammen med P.O. Pedersen, og de gjorde flere opfindelser sammen. Per Oluf Pedersen var en 16-årig hyrdedreng i Vestjylland, da han i 1890 opfandt en maskine,

Området ved Nybrogårds marker omkring 1919.

som nærmest var en evighedsmaskine. Det skulle kongen (Christian den 9.) gøres opmærksom på, og Per Oluf skrev derfor til ham. Her redegjorde han for opfindelsen, og på Polyteknisk Lærestalt mente man, at den dreng var noget særligt, så han blev hentet til København, hvor han fik en uddannelse, og for nu at gøre en lang historie

kort, sluttede han som rektor for Polyteknisk Lærestalt!

I 1905 begyndte så forsøgene i Lyngby. Som assistent havde de P. L. Jensen, der i maj måned 1907 som den første nogensinde fik den menneskelige stemme i æteren ved hjælp af buesenderen. Han tog senere til USA, hvor han fik sit eget firma og opfandt højttaleren, som han kaldte Magnavox (den store stemme).

Så man må konstatere, at det var megen viden, der var samlet i et lille skur i Bagsværd.

Radiotelefonen var opfundet og dermed radiofonien, men der blev forsøgt med telegrafi over lange afstande og med fjernstyring af en båd på Bagsværd Sø ved hjælp af radio. Det lykkedes af og til!

Der blev telegraferet til Esbjerg, og skuret kaldtes derfor "Esbjerghuset". Et navn, der holdt til det blev taget ned i 1975, hvor forsiden af huset kom på udstilling i Bella Centret i anledning af Danmarks Radios 50 års jubilæum.

'Esbjerg-huset' kom til at hedde sådan, da man telegraferede til Esbjerg. Det var her de første forsøg med Valdemar Poulsens buesender blev gjort. Skuret blev nedtaget til udstilling i 1975.

Radiotelefonen blev en vældig attraktion på hærens og flådens udstilling i 1909.

Staten overtager forsøgsstationen

Krigen 1914 standsede den private foretagsomhed på Lyngby Radio. Stationen blev stillet til rådighed for staten som reserve for telegrafnettet. Livgarden stod for bevogtningen, og statstelegrafen foretog en del prøver. Ved slutseddel af 17. april 1917 købte statstelegrafen Lyngby Radio, der foruden arealet bestod af det oprindelige skur og et grundmuret hus fra 1915, kaldet "Det gule Hus" (nedrevet 1967). "Det gule Hus" blev gjort klart til telegrafering med England.

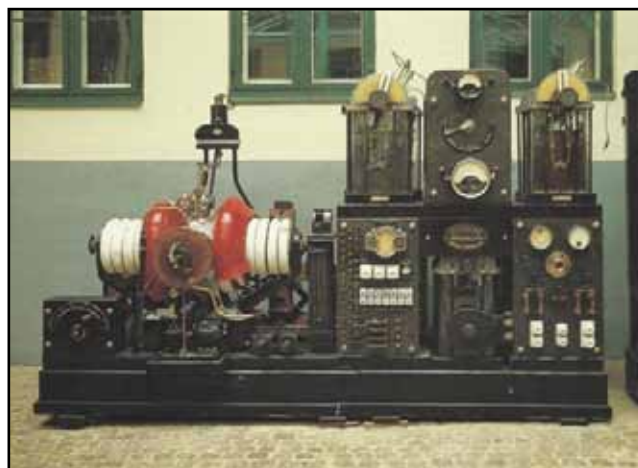
Lyngby Radio benyttedes i nogle år både som sende- og modtagestation for radioforbindelser til en række lande i Europa. Der modtoges også en række pressemeddelelser fra engelske og amerikanske stationer.

I "Esbjerghuset" installeredes i 1923 en sender for radioforbindelsen med Bornholm. Modtageren for denne forbindelse stod i Amager Radio. Senere blev denne sender brugt som den første radiofonisender. Her var det Hjalmar Rasmussen, der var maskinmester og speaker, og han sluttede udsendelserne af med "Slut-slut". Det gav ham navnet "Slut-slut-Rasmussen". Et navn han beholdt. Han måtte speake ind ad vinduerne, når de optrædende i deres bedste tøj var i lokalet. Der var ikke plads til alle.

Den 15. juni 1923 var speaker ved Danmarks Radio Svend Carstensen på vej til Lyngby for en afløsningstjeneste. Han fik undervejs fat i et flyveblad, hvor der stod noget om Landmandsbankens krak. Han benyttede lejligheden til at læse det op i radioen med ordene: "Her er radioavisen". Et nyt ord og et nyt begreb var skabt.

Sendestation og kyststation

I 1920-erne begyndte man for alvor at anvende kortbølge til radiokommunikation. I 1925/26 blev Danmarks første kortbølgesender konstrueret

Buesender Lyngby Radio 1921

som eksamensopgave af de to stud. polyt. 'er Gunnar Pedersen og N. E. Holmblad. Førstnævnte var søn af P.O. Pedersen og sluttede som generaldirektør for Post- og Telegrafvæsenet. Holmblad blev direktør for Det Store Nordiske Telegraf-Selskab.

Kortbølgen blev Lyngby Radios fremtid. Der kom kortbølgeforbindelse til mange lande herunder Grønland, og havundersøgelsesskibet "Dana" havde under sin jordomsejling i 1928-30 forbindelse hjem. Danske i udlandet kom ombord på "Dana" og fik sendt en telegrafisk hilsen hjem.

Senderne forstyrrede modtagningen, og modtagerne blev derfor etableret på Amager Radio, der senere suppleredes med en modtagestation ved Glostrup (kaldet "Vestfronten").

Nu var der kommet en ny kategori af menneskeheden til, nemlig radiolytterne. De var ikke tilfredse med, at Lyngby Radios store sendere generede og gjorde det praktisk taget umuligt at modtage radiofoni i nærheden. Resultatet blev, at der i 1931 blev bygget en ny stor sendestation ved Sejerøbugten - Skamlebæk Radio - hvortil alle sendere blev flyttet og fjernbetjent fra Lyngby. Amager Radio og Vestfronten Radio blev nedlagt,

og al modtagning blev flyttet til Lyngby Radio. I Lyngby var der i 1924 blevet bygget en ny stor radiobygning. Den var nok ikke helt i orden, for der skulle støttestykker til, så bygningen blev kaldt "Kirkeskibet". Den blev anvendt indtil 1967, hvor den nuværende bygning blev opført.

Tiden 1931 til 1980

I begyndelsen af trediverne fik fiskefartøjerne radio, og det samme gjaldt færgerne. Det betød, at kyststationerne blev indrettet til at kunne ekspedere på mellembølge og lytte på nødfrekvensen, der først var 1650 kHz og senere 2182 kHz.

På mellembølgetelegrafi (morse) ekspederede Flådens Radiostation (København Radio) både med flådens skibe og tog imod korrespondance fra handelsflåden. København Radio blev lukket den 29. august 1943 af tyskerne, og den civile ekspedition overflyttet til Lyngby Radio, der kunne ekspedere med tysk overvågning.

Efter krigen kom der efterhånden flere og flere elektriske maskiner i brug i kvarteret omkring Lyngby Radio, så modtagningen af radiosignaler blev vanskeligere og vanskeligere. Noget måtte

"Det gule Hus" indvendig med telegrafpladsen.

der gøres. Der blev talt om at flytte ekspeditionen til en ny station på Vestsjælland, men det faldt ikke i god jord. Det besluttedes da at bygge en ny stationsbygning i Lyngby, og modtagerne skulle placeres et andet sted med fjernbetjening. Fjernbetjening over lang afstand lod sig ikke gøre tilfredsstillende på den tid, så Post- og Telegrafvæsenets ingeniører konstruerede et system, hvormed såvel modtagere som antenner kunne fjernstyres så langt som til Reersø. Her blev der bygget en ny modtagestation på trods af lokal modstand i den første tid. Modtagere for såvel kystradiotjenesten som for de faste stationer etableredes her. Trekanten Lyngby-Skamlebæk-Reersø var hermed en realitet resten af århundredet.

Nød-og sikkerhedstjeneste

Kyststationens vigtigste opgave var radiokommunikation i tilfælde af nødsituationer. Døgnet rundt, året rundt, juleaften og nytårsnat sad personalet på vagt på kyststationerne. Der udsendtes sikkerhedsmeddelelser og navigationsvarsler, og der blev ydet assistance, når et fartøj havde brug for det, også de mindre opgaver. Det blev til omkring 800 såkaldte hændelser om året. Der blev lyttet på telegrafi 500 kHz på samme måde, som da Titanic gik ned i 1912. Det radiotelegrafiske nødsignal SOS var velkendt. På mellembølge 2182

"Det gule Hus" fra 1915 – nedrevet 1967.

kHz og på VHF anvendtes det radiotelefoniske nødsignal MAYDAY. Der kørte båndoptagere på nødfrekvenserne hele tiden, hvilket muliggjorde repetition af nødsituationen og dokumentation bagefter. For at illustrere, hvad der kunne ske, er nedenfor omtalt nogle situationer, hvor kyststationens hjælp var afgørende.

Året var 1978

Året begyndte med, at et dansk skib i Biscayen sendte nødsignal. Det kunne ikke høres af de nærmeste kyststationer, men blev hørt tydeligt på Lyngby Radio, hvor det blev besvaret. Arbejdet blev overdraget til den franske station Brest Le Conquet, og det endte lykkeligt med, at såvel skib som besætning blev reddet.

Om efteråret gik et skib ned ved Sjællands Rev, fordi lasten ikke var ordentlig dækket. En person blev reddet, men tre omkom. Hvad der ikke stod i avisen var, at radiokontakten med skibet kun varede 50 sekunder, men det var længe nok til at udløse redningsaktionen. Hjælpen kom hurtigt frem, men desværre ikke så hurtigt, at alle blev reddet.

I samme uge blev fire personer reddet fra et skib, der sank ud for Grenå, og kort tid derefter atter fire fra et skib, der endte sine dage på havbunden ud for østtysk område.

Tre mand måtte forlade deres synkende kutter i det sydlige Kattegat og gik i en gummiflåde. Den blev fundet kort tid efter af en helikopter fra Værløse, fordi besætningen nåede at få en radiobøje ud, som helikopteren kunne styre efter.

Der var ikke altid dramatik omkring en nødsituation. Ekspedienterne på kyststationen gik ikke med nerverne udenpå af angst for, at der skulle ske noget. I reglen gik det stille og roligt, og oftest tog de nødstedte selv situationen i stiv arm.

Når et fartøj savnedes

Eftersøgning af savnede fartøjer skete ofte. I reglen blev de fundet, og mange gange var det ube-

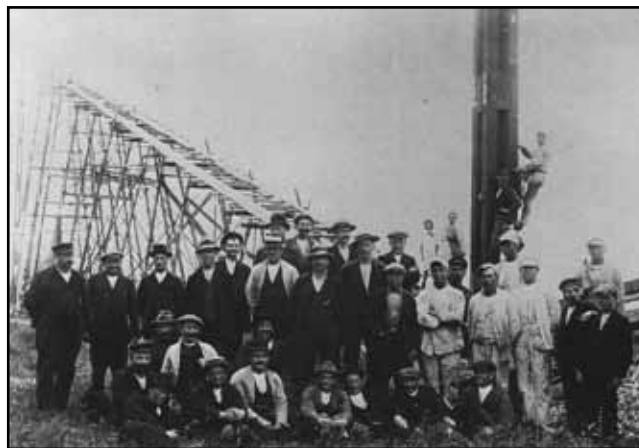
tænksomhed, der satte eftersøgningen i gang. Familien var måske ikke underrettet om ændring af sejlplaner eller om forsinkelser. Det tog tid, og det kostede penge for staten at foretage sådanne efterlysninger.

Uden at være efterlyst blev en mand i en gum-mibåd taget op fire sømil vest for Kullen efter et døgn's ufrivillig sejlads. "Lidt krøllet i kabudsen, men ellers ved helse og godt mod" fortæller vagtjournalen. Det var i februar, det var nok ikke den bedste måned at være turist til søs i.

Hyppigst forekom nok situationen "Mand over bord". Det medførte udsendelse af ilsignaler til underretning af skibsfarten i nærheden, samt iværksættelse af helikopteraktion. Overlevelseschancen i koldt vand var ringe, og vi måtte konstatere, at de fleste af den slags aktioner endte negativt.

Dog også her var der lyspunkter. En dykker blev rapporteret savnet, og eftersøgning blev iværksat. Efter kort tids forløb meldte dykkeren sig selv. Han ringede fra en mønttelefon, hvorfra han naturligvis straks (og gratis) blev stillet igennem til sit skib for at kunne melde alt vel.

Havet var en farlig arbejdsplads, og talrige gange rapporteredes om tilskadekomne, der måtte bringes i land med lodskutter eller helikopter. Det var

Der skulle mange til at rejse en mast i 1922.

I 1924 blev der bygget en ny, stor radiobygning. Den var nok ikke så helt i orden, for der skulle støttestænger til, så bygningen blev kaldt "Kirkeskibet".

betryggende at se, at en patient inden for en times tid kunne være evakueret fra et skib i Kattegat og indlagt på sygehuset i Hillerød.

Opsendelse af røde raketter betød, at et nødstedt skib ønskede hjælp. Det var noget, der blev misbrugt i uhyggelig grad, og den var ilde faren, som omkring nytår ville tilkalde hjælp med en rød raket.

Det måtte en mand sande, da han ved årsskiftet 1978 tilbragte 48 timer på Sundet, selvom han havde søgt at tilkalde hjælp med røde raketter.

Lad os blot afsløre, at vi havde mistanke om, at raketterne også blev misbrugt af smuglere. De afyrede dem fra et sted for at få toldfartøjet til at gå til assistance, hvorefter kysten var klar for land-sætning af varerne.

Alligevel turde man ikke lade være med at iværksætte en eftersøgning, når der var røde raketter, der gik til vejrs. Det kunne være en virkelig nødsituation.

Et hollandsk specialfartøj meldte, at det var gået på grund formentlig ved Avedøre Holme. Der var ingen fare på færde, så der var ikke grund til at foretage en redningsaktion. Sigtbarheden var ikke god, men så godt det lod sig gøre, beskrev kaptajnen kysten set fra skibet. Vi blev klar over,

at det ikke kunne være Avedøre, men snarere var Aflandshage på Amager. Vi bad politiet i Kastrup køre langs kysten ved Aflandshage og tænde den blå udrykningslampe. Straks meldte kaptajnen, at han nu så en blå blinklampe på land, hvorefter vi kunne oplyse den rigtige position, så assistance kunne sættes ind.

Lyngby Radio i radiofonitjenesten

Lyngby Radio var mest kendt som kystradiostation med forbindelse til skibe overalt på kloden. Før de transatlantiske kabler kom til, og før satellitterne tog over, var radiotransmission for Statsradiofonien, som Danmarks Radio hed dengang, også en daglig foreteelse. Det startede allerede i radiofoniens barndom på modtagestationen "Vestfronten Radio", der lå i Glostrup. Fra 1931 overgik tjenesten til Lyngby Radio, som nu var blevet modtagestation for udenlandske radiotelegrafforbindelser.

Der var indrettet to pladser med modtagere specielt beregnet til radiofoniformål og med to transmissionsledninger i kablet via Lyngby Central til Radiohuset. Udsendelserne blev altså modtaget pr. radio og videresendt pr. tråd. Det var spændende arbejde, ikke mindst fordi mange af udsen-

Lyngby Radio som området så ud fra 1924-1967 med de krakteristiske master - før den nye administrationsbygning blev opført.

delserne gik direkte i luften, så det gjaldt om at få modtagerne indstillet så perfekt som muligt og med den rigtige antenne på.

Lyngby Radio 1924-1967

Lad os tage nogle eksempler fra den sidste tid, hvor Lyngby Radio var retransmissionsstation. DR-journalist Christian Winther fra New York kom med daglige rapporter fra FN-hovedkvarteret i de perioder, hvor de årlige samlinger fandt sted. HF-området (kortbølge) kan være meget ustabil, og undertiden var der såkaldt "black out" i flere dage, hvor det var umuligt at få forbindelser igennem navnlig nordfra og vestfra. Det kunne være svært for radioavisens medarbejdere at forstå dette, når de stod parate til at optage udsendelsen eller lade den gå direkte i luften. I sådanne tilfælde blev der altid stillet spørgsmålstegn ved Lyngby Radios personales faglige kunnen.

Engang sagde således radioavisens redaktør Niels Grunnet, at han ville lade klagen gå højere op. Han fik da at vide, at når det drejede sig om udbredelsesforhold for kortbølge, skulle klagen meget højt op! Vi hørte ikke mere i denne omgang.

Samarbejdet med Statsradiofonien bragte os på nært hold af begivenhederne. 1956 var i så henseende et ganske særligt år. Der var Ungarnskrise, og der var Suez-krise med indblanding af England og Frankrig og med trusler fra Sovjetunionen. I perioder var to modtagere ikke nok, når Budapest, Moskva, Tel Aviv og Cairo skulle opfanges og indsendes. En aften kl. ca. 21 efter at der var indtrådt våbenhvile mellem Israel og Egypten, fik vi at vide, at der ville komme en meddelelse fra Tel Aviv. Den kom kl. 21:55 i en udsendelse beregnet for USA, og heri blev det meddelt, at et dansk skib fra Lauritzen-rederiet ville blive det første, der sejlede ind i Aqababugten forbi de egyptiske stillinger. Det blev den første nyhed i radioavisen 5 minutter senere.

Grønlandsekspeditionsplads 1950.

Et par dage efter kl. 5 om morgenen havde vi forbindelse med skibet, da det sejlede ind i bugten uden problemer. Det havde Politiken åbenbart anset for givet, for det stod i den avis, der var fabrikeret nogle timer forinden.

I 1956 var der også Olympiske Lege i Melbourne, og den eneste mulighed for en direkte transmission var kortbølgeradioen.

Fjernsyn kunne der selvfølgelig slet ikke blive tale om. Der var som regel en udsendelse hver dag kl. 11:00, og det er ikke den bedste tid for kortbølgeforbindelse med Australien.

På dette tidspunkt reflekteres radiobølgerne mange gange den "forkerte" vej rundt, og forbindelsen var da bedst på en antenne, der pegede mod Sydamerika.

En formiddag var det min tur til at forestå olympiadetransmissionen. Jeg havde gjort modtager og antenne klar. Der var vel fem minutter til udsendelsens begyndelse, men jeg hørte nul og niks til Melbourne.

På en modtager i lokalet havde jeg indstillet Kalundborg Langbølgesender, og jeg kunne nu høre speakeren sige: "Om to minutter kommer der transmission fra Melbourne". Jeg svedte og tænkte: "Gad vide, hvad der gør!" Jeg syntes, at

alle muligheder var udtømte, men nu fik jeg taget den nyeste modtager i brug - den var beregnet til Torshavn. Radioens pausesignal gik, og jeg vidste, at den skulle køre 4 gange på 2 minutter, så det var ved at være op over.

Pludselig hørte jeg Gunnar Nu Hansen sige: "Hvis du er klar i Lyngby, så begynder jeg om 10 sekunder". Det var jeg, og udsendelsen forløb, som om intet var hændt.

Hvis nogen dengang havde fortalt mig, at 8 år senere ville man få direkte transmission fra Tokyo med lyd og billede, så havde jeg nok anset vedkommende for at være småtosset.

Det var en udvikling, der begyndte med russernes opsendelse af Sputnik 1, og vi fik en ny opgave med at fange signalerne fra denne satellit. Normalt kunne vi jo regne med en vis stadighed i den retning, signalerne kom fra, men sputnikken havde en omløbstid på 94 minutter, så for at få det bedste signal fra den, måtte vi skifte retningsantenne hele tiden.

Den sendte på 20005 kHz, så den frekvens var ikke noget problem med vore modtagere, og det skal da også siges, at folkene på Radioavisen var taknemmelige for de dyt-dyt, vi leverede til demonstration af denne sensation.

Der kom nu nogle år, hvor vi var involveret, hver gang der skete noget nyt inden for rumfartsområdet. Eksempelvis da russerne sendte en raket omkring månen og fotograferede månens bagside. Vi havde ikke prøvet billedtelegrafi pr. radio før. Jeg fik ca. tre timer til at sætte mig ind i det. Der kom nogle udmærkede billeder ud af det, og bagsiden var på forsiden af aviserne næste dag.

Sensationerne blev hverdag, og telesatellitterne udkonkurrerede Lyngby Radio med hensyn til transmissioner.

Punkt til punkt

Overskriften er oversat fra det engelske Point to Point, der er betegnelsen for radioforbindelser mellem faste punkter, f.eks. fra København til

Kortbølgeekspedition 1967.

Nuuk. Lad os begynde med denne forbindelse mellem Lyngby Radio og Godthåb Radio f.eks. i halvtredserne, før de store fremskridt på radioområdet kom. Dengang var der om vinteren ingen skibsforbindelse til Grønland, og der var ingen telefonmulighed, så al forbindelse til og fra Grønland gik på denne morseforbindelse mellem de to stationer på samme måde, som da det begyndte i slutningen af tyverne.

Udstyret var en sender i Skamlebæk, en modtager i Lyngby, hvor telegrammerne blev nedskrevet på skrivemaskine ved høremodtagning. I Lyngby var også en strimmelsender, og telegrammerne blev omsat til en hulstrimmel, hvorefter de blev sendt på strimmelsenderen af samme ekspedient, som modtog fra Godthåb.

I Godthåb havde man et tilsvarende arrangement. De ekspedienter, der sad ved denne forbindelse gennem nogen tid, blev eksperter i at modtage hurtigt. Det gjaldt især grønlænderne, der mange gange ikke veg tilbage for mere end 200 tegn i minuttet.

Under normale kortbølgeforhold gik arbejdet støt, men når der var afbrydelser på grund af forstyrrelser i ionosfæren (black out), kunne der gå flere dage, hvor forbindelser ikke var mulige. Når der var "hul igennem", blev der travlhed. Eksem-

pelvis i december måned 1950. Der var black out med Grønland fra den 16. til den 22. december - et ret kritisk tidspunkt. Dengang var jeg ny i faget, jeg havde fået certifikat som telegrafist den 3. december samme år, og derfor står den 22. december klart for mig endnu.

Om morgenen kl. 7 var der pludselig forbindelse med Godthåb, og han meddelte, at han ville sende på to frekvenser, fordi der var 2000 telegrammer ophobet. Jeg blev da sat på en ekstra plads, og så gjaldt det om at holde telefonerne fast til hovedet. Det må siges, at farten var behersket, men alligevel var en hel vagt plus overtid meget for en nybegynder.

Der kom i hvert fald sved på panden!

Grønlandstelegrammerne var svære og lette. Til de svære hørte lange telegrammer på grønlandsk, fordi man ikke anede, hvornår et ord holdt op og man skulle skifte linje, så der kom af og til et bogstav til at stå alene på en linje!

Besværlige var også de lange telegrammer mellem administrationen i København og kolonibestyrelserne, som de jo hed dengang, men man fik en god indsigt i forholdene.

Det var en lise, når telegrammerne fra Færingehavn begyndte at komme. Det var de færøske

Fra indvielsen. Postmester Nøhr Hansen, Lyngby, maskinmester Hjalmar Rasmussen ("Slut-slut Rasmussen, Danmarks første radiospeaker, der afsluttede udsendelserne med "slut-slut") og overtelegrafist Helge Erndal.

fiskere, der sendte telegrammer hjem. Teksten kendte vi næsten på forhånd "havi tad got sigla heim kærar heilsuf" og mere i samme stil.

Et par gange om dagen ekspederede vi med Angmagssalik Radio. I 1953 blev ekspeditionen af Grønlandsforbindelserne flyttet til Hovedtelegrafkontoret i København. Forbindelsen blev moderniseret således, at der kom fjernskrivere på. Hermed blev alle de faste radioforbindelser ekspederet i København.

Da antallet af lande, hvormed Danmark havde direkte radioforbindelse med telegrafi, var på det største, drejede det sig om: Grønland, USA, Peru, Argentina, Brasilien, Belgien, Schweiz, Østrig, Ungarn og Thailand (Siam).

Ud over radiotelegrafforbindelserne var der radiotelefonforbindelse med Island om formiddagen og med New York om eftermiddagen. Under gunstige forhold kunne der ekspederes fire samtaler samtidig. En kort overgang var der også

Nødekspeditionsplads for radiotelefoni ca. 1970.

MF/VHF-afdelingen på Lyngby Radio

radiotelefonforbindelse med Tórshavn, indtil der kom kabelforbindelse. Forbindelsen blev modtaget i Lyngby og ekspederet af Rigstelefonkontoret.

Kablerne tager over

Efterhånden som kabelnettet kom i orden efter krigen, og der blev etableret transatlantiske søkabler, var der ikke mere behov for faste radioforbindelser.

Et af kablerne var forbindelsen fra Skandinavien over Færøerne til Island (kaldet Scanice) og videre til Canada (Ileean). Heri kunne være såvel telegrafkredsløb som telefonforbindelser.

Grønland fik satellitforbindelse med Danmark i 1978 og var dermed forbundet med moderne kommunikation.

Arbejdet med de faste radioforbindelser

Det at få trafikken halet igennem krævede et godt uddannet og erfarent personale og samvirke i alle led i særdeleshed mellem hovedtelegrafkontoret

og Lyngby Radio. Det krævede forståelse af arbejdsforholdene, og som P. Friis skrev i Årbog for det danske Post- og Telegrafvæsen i 1951: "plus nogen overbærenhed med de i kampens hede af fyrede mindre parlamentariske bemærkninger". Der skulle lang tid til, før en ekspedient i Lyngby blev rigtig anerkendt af hovedtelegrafens radioafdeling!

Kortbølgeekspedition (Morse)

Kortbølger eller høje frekvenser er de frekvenser, der rækker længst. Det er fordi frekvenserne bliver reflekteret i det yderste lag af Jordens atmosfære kaldet ionosfæren.

Det virker altså som et spejl og kan derfor modtages principielt overalt.

Siden kortbølgetelegrafiens indførelse i tyverne har ekspeditionen på dette område stort set været efter samme opskrift.

Radioudstyret er ændret. Der er kommet bedre modtagere og sendere såvel til lands som til søs, og retningsantennener har ydet deres bidrag til, at det er blevet bedre og lettere at få forbindelserne

igennem. Når dette er sagt, så kunne den nattevagt, som er beskrevet efterfølgende, lige så godt være foregået i 1980 som i 1935.

I "Aarbog for det danske Post- og Telegrafvæsen" årgang 1935 skriver overassistent F. Steen Madssen, Lyngby Radio (senere telegrafbestyrer ved Skagen Radio) bl.a. om nattevagt i kortbølgetelegra-fen (HF):

Kl. 23:00 starter nattevagten med skibsarbejdet efter at have underkastet æteren en nærmere undersøgelse. Forholdene på kortbølger er forskellige som nat og dag og omskiftelige som aprils-vejret.

Hver nat har sin særlige tone, der har en ikke uvæsentlig indflydelse på nattevagtens velbefindende, og som bevæger sig i mange nuancer fra tyk og tung luft med få og matte og visne signaler til glasklar renhed med et springvand af stationer. M/S "Disko" melder sig fra Grønlands vestkyst omtrent ud for Godthåb, buldrende kraftig med sin dybe, grove lidt rivende tone. Han sender for fuld damp i en halv time. Vi udveksler telegrammer til og fra Kryolitselskabets damper "Julius Thomsen", med hvem "Disko" har forbindelse på langbølge.

Nu følger skibene slag i slag. Tankskibet "Danmark", der lige er afgået fra Aruba til Nyborg, og som har korrespondance med fra "Bente Mærsk" ved Skt. Thomas, derefter M/S "Christiansborg", lidt nord for Puerto Rico, den amerikanske damper "Scanmail" 1800 miles vest for København. Derefter M/S "Christian Holm", der ved Bermudæerne har opsamlet telegrammer fra to norske skibe i Atlanterhavet.

Kl. 00:30 kommer M/S "Bornholm", der efter positionskortet skulle ligge i Buenos Aires havn, hvor radiostationen sættes ud af funktion. "Jeg ligger på reden", siger "Bornholm", "går først ind i morgen". Derefter følger forbindelser med S/S "Louisiana" i den engelske kanal og S/S "Alabama" på vej til Bahia fra Las Palmas.

Kl. 02:15 kalder WSL. Det er kyststationen Sayvil-

Digitaliseringen slår igennem. Nu kan systemet næsten passe sig selv.

le ved New York (senere Amaganset Radio). Han var amerikansk og friskfyragtig i slaget og slog om sig med "old man" og andre telegrafiske artigheder. Han dunkede mig gerne i ryggen, hvis han kunne komme til det. WSL har et telegram til "Disko", som han vil have mig til at hjælpe sig af med. Jeg benytter lejligheden til at give ham et telegram til S/S "Scanpenn", en amerikansk damper, som går i rutefart på Skandinavien, men som for øjeblikket er på vej fra New York til Philadelphia. Jeg er bange for, at han skal smutte i havn, før jeg får forbindelse med ham. Kyststationerne har altid hjulpet hverandre med at komme af med telegrammerne. Skibene har tendens til at foretrække korrespondance med hjemlandets kyststationer, bl.a. fordi det er det billigste.

Kl. er 03:15. "Disko" kommer med resten af sin trafik og får sit amerikanske telegram. Lidt efter kaldes jeg af M/S "X", der er 24 timers rejse fra Rio. Det er en helt ny båd, hvis station betjenes af styrmanden ombord. Hans signaler er svage og skiftende og bliver hakket til det rene persille af langt kraftigere sendere. Han reagerer ikke på mine opfordringer til at ændre bølgelængde, og jeg må mase med ham længe, før hans radiobreve

ligger velbeholdne på stationen. Af hensyn til det smukke skib håber jeg oprigtigt, at evnen til at udtrykke sig med en telegrafnøgle ikke er styrmandens stærkeste side.

Natten går. I de tidlige morgentimer ligger hele den vestlige halvkugle åben, og nattevagten er ofte deltager i allehånde situationer, interessante og dramatiske. Lad mig nævne lægetjenesten, der synes at være ukendt uden for de søfarendes kredse. Under sygdom ombord i skibe kan føreren pr. telegram afgive en beskrivelse af tilfældet til en dansk kyststation, der omgående sætter sig i forbindelse med en læge og 10 minutter senere møder med et sagkyndigt svar. En sådan radio-konsultation er gratis.

Hen ad morgenstunden arbejdes der med M/S "Amerika" ved Skt. Thomas, "United States" på vej hjemad og flere både i Middelhavet og Nord-søen.

Kl. 05:40 kaldes jeg af "Peter Mærsk" fra Stillehavet. Den nordamerikanske vestkyst og Stillehavet nord for 20 grader nordlig bredde er steder, hvor forbindelsen altid svingter. Først når skibene på vej over mod Japan passerer den 170. længdegrad opnås igen forbindelse. Klokken er et kvarter over seks. Luften synes rensket for telegrammer. Hvis De ikke ved, hvad velsignelse er, så prøv at lægge et par stramme hovedtelefoner af efter 8 timers vagt, hvor de kraftige stationer har trommet ørerne fulde og revet i membranen, og de svage og svajende har tvunget en til at sidde med halvåben mund med opmærksomheden på kogepunktet. Man hører stilheden! Særlig i de tidlige morgentimer, der er det eneste tidspunkt på hele døgnet, hvor der var en smule ro på Lyngby Radio".

Langdistancetelefoni

HF-telefoni afvikledes i bånd mellem 4 og 25 Mhz. (12-75 m). Indtil 1967 måtte danske skibe, der på verdenshavene ville have samtaler hjem, kontakte en fremmed kyststation. Det ville i næsten alle tilfælde sige Rogaland Radio i Norge og

Erling Kjær Knudsen ved modtageren af den faste radiotelegrafi-forbindelse fra Italien - Rommodtageren.

Göteborg Radio i Sverige, der begge havde HF-telefoni (kortbølger).

Tjenesten måtte i Danmark afvente både anlæggene i Reersø og den nye station i Lyngby, men

prøvedrift påbegyndtes i november 1966, og den officielle åbning skete den 6. januar 1967. Internationalt set var det ret sent, men til gengæld blev de danske anlæg blandt de mest effektive og moderne. Under gunstige forhold dækkede tjenesten hele kloden. Den anvendte teknik var meget fremskreden, og det var i hvert fald i 1966 det eneste anlæg af sin art med fuld fjernbetjening af sendere og modtagere, der var placeret i henholdsvis Skamlebæk og Reersø. Straks fra starten blev der ekspederet 20.000 samtaler på årsbasis. Det toppede i begyndelsen af firserne med 107.000 samtaler. Navnlige den store danske coasterflåde benyttede kortbølgen til såvel samtaler som telegrammer.

I nogle år var der stor ophobning af skibe ud for Nigeria. Der var fundet olie i landet, og for pengene skulle der importeres varer. Der lå på et tidspunkt ca. 600 skibe på reden, og området havde telegrafisterne døbt "Jammerbugten". Det resulterede i, at enkelte samtaler til danske skibe blev sendt til Skagen Radio, der jo måtte være nærmest!

Nødsituationer

Lyngby Radio har i flere tilfælde ydet assistance til skibe på langfart, der har været i en nødsituation og ikke har kunnet kontakte de lokale radiostationer. Her er et eksempel, citeret fra Berlingske Tidende 15. december 1981 under overskriften "Lyngby Radio hjalp skib ved Brasilien":

"Seks mand fra partsrederiet Nova IV's (P. Jørgensen & Co., Korsør) fragtskib "Inger Nova" (800 tons) blev taget op af et mexicansk skib "Mexican Treasure", da det danske fartøj forliste ud for Brasiliens kyst for en uge siden. Det danske skib forsøgte i lang tid at sende Mayday-nødmeldinger ud, men ingen hørte det på brasilianske kystradiostationer. I stedet kaldte "Inger Nova" Lyngby Radio over kortbølgen. Herfra alarmede man så den brasilianske kystvagt og Victoria-radio i Brasilien. Først da blev der sendt skibe ud

til eftersøgning. Det mexicanske skib bragte de skibbrudne til Santos. Lyngby Radio fik fra skibets kaptajn Knud Hansen en takkeskrivelse, og kaptajnen lovede senere at sende tre sække Santos-kaffe, så radiotelegrafisterne på den danske radiostation kunne få ægte god kaffe op til jul." Kaptajnen kom ganske rigtig på besøg og takkede for assistancen. Også kaffe var der med, om end af mindre omfang end omtalt i avisen!

Radiotelex

I 1932 indførtes fjernskrivere i forbindelse med befordring af telegrammer mellem telegrafstationerne. Fjernskrivning på trådløse forbindelser var endnu ikke muligt, fordi problemet med forstyrrelser ikke var løst. Det blev klaret i tresserne med et automatisk korrektionssystem kaldet TOR, der stod for Telex on Radio. I 1971 blev tjenesten officiel, men det var ikke nogen succes de første 10 år. I begyndelsen af 1980'erne var der tale om, at udbygningen af radiotelex skulle ophøre og de danske skibe henvises til at tegne abonnement på MARITEX-systemet i Goteborg - et automatisk radiotelexsystem, der var indgået aftale om at udnytte på fællesnordisk plan.

Det daglige antal skrivinger oversteg sjældent 15, og i alt var der tale om 21.000 minutter på årsbasis i 1981. Der kunne således ikke være tvivl om, at tjenesten var underskudsgivende. I 1982 blev der imidlertid udviklet et betjeningsvenligt og billigt dansk system af Thrane & Thrane, og herefter tog udviklingen fart. Medvirkende var også de påbegyndte olieboringer i Nordsøen med deraf følgende kommunikationsbehov. Det lykkedes efter nogen snak frem og tilbage at komme igennem med en forøgelse af Lyngby Radios kapacitet på radiotelexområdet.

Efter 1983 blev der ret hurtigt selvvalgt fra skib til land, og den 26. november 1986 blev "store and forward"-systemet gennemført fra land til skib. Abonnenten i land sender sine meddelelser til en computer, der afleverer det videre, når skibet

melder sig. Herefter gik afviklingen automatisk i begge retninger. Antallet af kanaler til ekspeditionen øgedes til 10, og der var kun en ekspedient på vagt ad gangen i afdelingen på Lyngby Radio. Antallet af minutter på årsbasis steg til 507.000. Den trafik, der mistedes på de andre trafikarter, blev hentet ind på radiotelex efter mottoet: "Skal vi miste trafik, skal det være til os selv." Vi var dog godt klar over, at der kun kunne blive tale om nogle overgangsåre, inden satellitterne tog over. Vi talte om 10 år, men det blev alligevel til 20. Radiotelexsystemet blev populært, og der var repræsentanter for 28 forskellige nationer på besøg på Lyngby Radio for at se det i praksis.

VHF (Very high frequencies - ultrakortbølger)

I løbet af 1960'erne begyndte man at tage VHF-området i brug i radiotjenesten. For kystradiotjenestens vedkommende kom det til at ligge omkring 160 MHz - i gamle dage ville man sige ca. 2 m. Man begyndte nu at operere med kanaler, hvoraf kanal 16 var den vigtigste som opkaldskanal og kanal for nød og sikkerhed. Frekvensen var 156,8 MHz.

Rækkevidden for VHF var ikke så lang, ca. 50 km, afhængig af masternes højde, idet anvendelsen krævede optisk sigt. For at kunne dække alle danske farvande var det derfor nødvendigt med en lang række fjernbetjente basisstationer. En større udbygning tog sin begyndelse, og i slutningen af årtiet var målet nået. Den videre udbygning skete for at kunne tilfredsstille det stadigt stigende behov for radiosamtaler på VHF. Der var tale om en ganske stor kvalitetsforbedring af FM-systemet, som bevirkede, at radioforbindelserne på VHF sagtens kunne stå mål med almindelige telefonforbindelser og endda være bedre.

VHF blev i de indre farvande en stærk konkurrent til mellemhøjtelefonien (MF). Det gik værst ud over Lyngby Radio. Før VHF kom til, var der 300 samtaler dagligt på MF. Det faldt efterhånden til 0.

Skibsstation.

Nye VHF-anlæg til skibe

I begyndelsen af halvfjerdserne var trafikken på VHF stort set jævnt fordelt året rundt. Eksempelvis kan nævnes, at Lyngby Radios månedlige antal samtaler på MF og VHF tilsammen var ca. 7.000.

Det blev senere ganske anderledes. Trafikken faldt i vintermånederne, og fordelingen blev da ca. 5.000 pr. måned om vinteren og 28.000 samtaler den juli måned, da antallet toppede.

Det kunne selvsagt give personalemæssige besværligheder at skulle bemane alle pladser fuldt ud i de måneder, hvor også radioekspedienter har krav på ferie.

Efter oliekrisen i 1973 begyndte der at komme mange fritidsbåde i sommermånederne. Det gav i begyndelsen ikke den store trafik. Der var ikke VHF ombord i så mange både. Det var for dyrt. I 1975 blev der på en bådudstilling i Bella Center lanceret et nyt VHF-anlæg af S.P. Radio i Ålborg. Det var billigt og effektivt. Samtidig blev der slået på det sikkerhedsmæssige i at have VHF ombord. Bortset fra MF var der kun VHF i de indre farvande, hvor også færgetrafikken øgedes.

Resultatet blev en voldsom stigning på VHF,

hvor samtaleantallet for Lyngby Radios vedkommende toppede i 1979 med 195.000 stk. I 1991 var det faldet til 86.500 stk., og der er sket en yderligere reduktion senere på grund af satellitkommunikation og mobiltelefon. I 2012 var der nogle få samtaler, mens nød- og sikkerhedstjenesten fortsat opretholdtes.

Med det store antal fartøjer, der brugte VHF, var det nødvendigt at informere om rigtig brug, så nødkanalen ikke blev overbelastet af almindelige opkald. Det skete på såvel dansk som tysk. De tyske lystfartøjer udgjorde en stor del af kunderne. Betydningen af radioudstyr i fritidsfartøjer blev kraftigt understreget under kapsejladsen "Sjælland Rundt 1984".

Der deltog 2.000 både, så alene det gav travlhed nok med radioekspedition. Pludselig opstod der en uvarslet storm, og så begyndte det ene fartøj efter det andet at anmode om assistance. På et tidspunkt var der 22 samtidig, og dertil kom opringninger fra land med forespørgsler fra ængstelige pårørende. Heldigvis var der ikke noget tab af menneskeliv, men der var det, som Kiel Radio kaldte op og sagde: "Viel Spas Lyngby". Vi fik Søsikkerhedspokalen det år med et beløb på 5.400 kr., hvis renter blev brugt til fortæring nytårsaften.

Nye tider

Gennem 1990'erne blev Kystradiotjenesten i Danmark gennemgribende forandret. Mobiltelefonen var kommet frem, og det betød, at de fleste danske farvande var dækket radiomæssigt ind på dette område. Antallet af samtaler fra skibene i disse områder faldt til noget nær nulpunktet. Det var nødvendigt med en gennemgribende forandring. En arbejdsgruppe blev nedsat (vi vidste ikke dengang, at det var en task force). Gruppen foreslog en gradvis reducere af ekspeditionssteder. Rønne Radio, Skagen Radio og Blåvand Radio blev lidt efter lidt fjernstyret fra Lyngby, først om natten, senere i weekenderne og endelig til slut hele

døgnet. Den gradvise ændring muliggjorde en fornuftig tilpasning af personalet.

Samtlige store skibe blev forsynet med satellitkommunikation, der betød, at skibene blev stillet som teleabonnenter i land med mulighed for selvvalgt telefoni og adgang til internettet.

Den 1. februar 1999 var datoen for afviklingen af morsetelegrafien såvel på mellembølge som på kortbølge.

Den 31. december 2000 blev radiotelexen nedlagt, og senest Kortbølgetelefonen i september 2009.

Med nyt udstyr kan man med digitalt selektivt kald vælge telefonabonnenter i land, og det er muligt ved tryk på en rød knap at sende nødsignal indeholdende skibets identifikation og position.

Internationale aftaler bevirker, at de danske farvande radiomæssigt stadigvæk skal være overvåget døgnet rundt. TDC, der driver Lyngby Radio, er fra 1. januar 2015 fritaget for dette arbejde, der skal overgå til Søværnets Operative Kommando (SOK), men fra lokalerne i Lyngby.

Tilbage på Radiomarken står endnu et par gamle antennemaster, der i dag bliver brugt til mobiltelefoni.

Administrationsbygningen fra 1967.

Alle artiklens illustrationer tilhører forfatteren.

Foto: Flemming Bruun

Da Gladsaxe fik et nyt rådhus

Samtidig med, at der foregik en intens debat i 1920-30'erne om Gladsaxes indlemmelse i Københavns Kommune, begyndte rygterne om opførelse af et nyt rådhus. Det endte med Vilhelm Lauritzens smukke bygning.

Af Arne Fogt, Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

I slutningen af 1934 og i begyndelsen af 1935 begyndte der at florere rygter om, at Gladsaxe skulle have et nyt rådhus. I denne artikel er rygterne og den deraf følgende debat samlet. Det sjove er, at på den tid, hvor rygterne om et nyt rådhus svirrede, var der sideløbende en debat i gang om at Gladsaxe Kommune skulle indlemmes i Københavns Kommune. Indlemmelsesdebatten kørte fra 1926 til 1939, og det var tæt på, at indlemmelsen blev realiseret i januar 1939, hvor Indenrigsministeriet satte hælene i - formentlig på amtets foranledning.

Et rygte vokser sig stort

I 1935 var rygterne om et nyt rådhus meget intense. Folk snakkede, og hvem vidste, måske snakkede de med god grund? Folkebladet for Gladsaxe Kommune tog rygterne op og prøvede at afgøre, om der kunne være hold i dem. Den 20. april 1935

ryddede bladet forsiden samt side 2 under overskriften "Rygter og Raadhus".

..."Hvem kan kontrollere rygter? Hvorfra kommer de? Hvem kan finde deres veje? Men der hviskes fra mand til mand. Og er det noget interessant, er der nok, der er mere end villige, og hver gang de går videre, lægges der en klat til. Og nu svirrer rygterne kommunen rundt, og de er forbundet med interesse nok. De drejer sig om intet mindre end vort rådhus.

Skal vi have et nyt, skal det bygges til det gamle, eller er det noget sludder det hele? Om selve det reelle, at det rådhus, vi har, er for lille, at der er for lidt plads til alle de mennesker, der er med i den daglige administration af kommunens sager, derom er der ingen tvivl. Det har nu siden 1908, altså i 27 år, været rammen om kommunens centralstyre.

Elever og lærere foran Buddinge Skole ikke mange år efter opførelsen i 1901. Dog må det være efter 1905, da postkortet er født med en streg bagpå, der adskiller tekstområdet fra dér, hvor man skrev. Tidligere skrev man sin tekst på forsiden af kortet. Lærer Vedsmann, den senere inspektør ved Søborg Skole, ses på billedet med hat, stående ved døren i gavlen. Bygningen blev senere udvidet og fungerede som kommunekontor fra 1908.

Det er såmænd helt anstændigt. Især er det det, når man tager i betragtning, at det er født til noget helt andet. Når man ved, at huset er bygget som skole, bliver man ikke forbavset over, at det ikke er særlig praktisk til det formål, som det blev dets skæbne at udfylde.

Når så dertil kommer, at der da det blev rådhus, var en 3-4000 mennesker i kommunen, medens der nu er 17.000, så forundrer man sig over, at murene ikke forlængst er revnede, især da arbejdet ikke blot er vokset i forhold til indbyggerantallets vækst, men i høj grad også fordi der i dag ligger langt mere administration hos kommunerne end

for blot få år siden, et forhold, som har sin årsag i en række af de senere års love.

Ganske vist har man sat gevækster på huset, når det blev alt for galt med pladsen. Men den upraktiske indretning, kom man ikke derved til livs, tværtimod, det blev blot værre. Der er derfor ikke meget at blive forskrækket over, så vidt det drejer sig om, at rådhuset er for lille. Den del af rygtet accepterer man.

Det siges også, at alle de kloge mænd i rådet, og det vil altså sige alle sognerådets medlemmer, er enige om det. Altså denne del af rygtet kunne godt have sit udspring i noget reelt. Men når det

så spindes videre, så får man sine tvivl og bliver tilbøjelig til at mene, at det hele dog nok var noget vrøvl. For fortsættelsen lyder meget mærkelig. Man hører. Nå, ja, den første del af fortsættelsen kan i og for sig godt høre til den del af historien, man tror på. Den siger nemlig, at der er købt jord. Og det falder godt nok i tråd med første del. Men så kommer det, der gør, at man får sine tvivl. Enhver vil da på forhånd mene, at skal der bygges et nyt rådhus, bør det ikke gemmes hen i en krog. Det skal ligge umiddelbart ved alfarvej og på en plads, hvor der er de bedste muligheder for en udvidelse. Der er jo masser af godt beliggende arealer. Blev det nu fortalt, at sognerådet havde købt jord,

som opfyldte disse betingelser, ville man have troet på rygten fra ende til anden.

Men hør så, hvad et tåbeligt rygte kan sige. Det siges, at der er købt jord til det nye rådhus bag ved det nuværende, så det får plads bag bebyggelsen ud mod Buddinge Hovedgade. Det bliver godt gemt.

Når der skal bygges nyt rådhus, bør det selvfølgelig blive et efter vor forhold monumentalt hus, så anseeligt at det bliver en prydding for kommunen og beliggende på en god plads. Det er derfor nok heller ikke rigtigt med jordkøbet. Hvis rygten havde fortalt, at der var købt jord ud mod Buddinge Hovedgade med facade hertil og til Kontorvej, ville man have fundet det meget naturligt og rimeligt.

Indtil 1908 havde Gladsaxe ikke et egentligt kommunekontor. Den siddende formand for sognerådet styrede Gladsaxe fra sin bopæl, møder blev holdt rundt om på byens kroer og andre velegnede steder. Men i 1908 overtog kommunens administration den gamle Buddinge Skole, og da Gladsaxe Rådhus stod færdigt i 1937 fik Teknisk Forvaltning lov at blive i den gamle skolebygning. Her fotograferet med plakatsøjle i forgrunden.

Der kunne et nyt rådhus have ligget godt. Det ville som det nuværende have ligget nogenlunde centralt i kommunen, og det ville kunne blive en pryd for Buddinge. Det kunne også lade sig høre, om det var blevet sagt, at der var erhvervet areal på Buddinge Bakke eller eventuelt ved den nye amtsvej i nærheden af Buddinge, eller - ja, der er adskillige andre steder, man kunne forlige sig med for beliggenheden at et nyt rådhus. Men det sumpede sted inde bag den øvrige bebyggelse, det har man ondt ved at tro på.

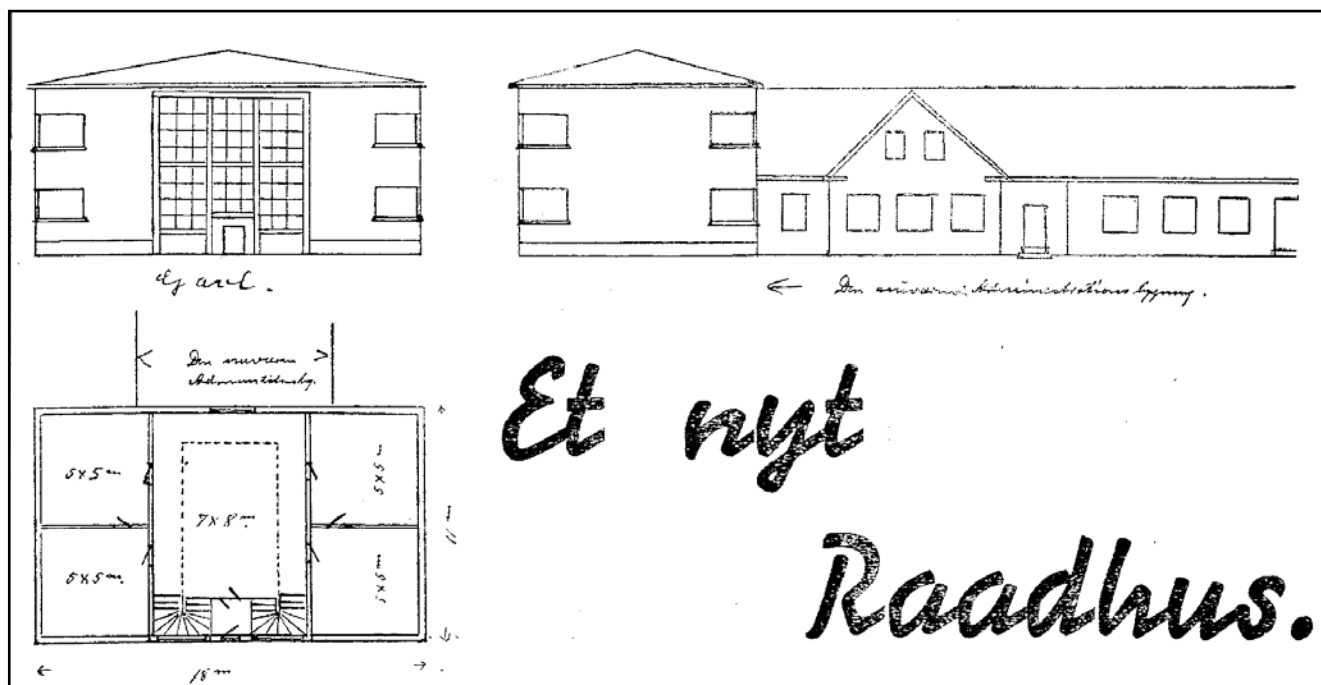
Der er dog dem, der siger, at dette jordkøb godt

kan være rigtigt. For det stykke jord har man naturligvis fået meget billigt. Som om nogle få tusind kroner spillede nogen rolle, når det drejer sig om at få en god beliggenhed for kommunens rådhus.

Nej, det er vist klogest foreløbigt at slå det rygte ned. Det hele grunder sig nok fra, at der blandt sognerådsmedlemmer har været talt om både det ene og det andet, og at man blot indtil nu er enige i, at der skal skaffes mere plads, og at der er enighed om, at det ikke kan nytte at lappe på det gamle mere.

Faktisk blev det første rådhus ikke gemt bag bebyggelsen mod Buddinge Hovedgade (nuværende del af Søborg Hovedgade). For de gamle huse blev revet ned. Billedet her er til gengæld fra den første tilbygning, kaldet fløj 2, som blev bygget til Gladsaxe Rådhus i 1953. Da byggeriet stod færdigt lå de gamle forretninger ud mod daværende Buddinge Hovedgade, nuværende Søborg Hovedgade, der stadig. Her var Auto-Repa; Schou skotøj; Ellas bar og en Tobaks- og vinhandel. De små forretninger blev dog revet ned kort tid efter at fløj to stod færdig.

Forsørgelsesforstander Chr. Pedersen fremsendte et noget billigere forslag til debat i Folkebladet i 1935.

For så vidt er sognerådet nok enigt med den største del af kommunens borgere.

Men når det nye rådhus kommer, lad det så få den bedst mulige beliggenhed, centralt for kommunen og ud mod en hovedgade”...

Sognerådet svarer

Det var et indlæg, som Christian Pedersen svarede på i næste udgave af Folkebladet under overskriften ”Et nyt raadhus”. Chr. Pedersen var forsørgelsesforstander og et fremtrædende socialdemokratisk medlem af Gladsaxe Sogneråd i perioden 1921-37.

...”I anledning af at Folkebladet i sidste nummer bragte en artikel om, at der efter sikkert forlydende skal bygges til administrationsbygningen. Bladet har her foregrebet begivenhedernes gang, idet bladet på forhånd tog parti for den dyreste løsning af dette spørgsmål, som beskæftiger alle

sind, og der har været mange forslag til løsning af dette spørgsmål, som nu længere ikke lader sig holde tilbage, da de nuværende rum til administration er for små, må undertegnede bede om plads for følgende:

Når bladet har beskæftiget sig med den allerdyreste løsning, bør bladet også bringe læserne planen for en god løsning, som hoslagte tegning: 18 m x 11 m = 198 m², 2 fulde etager, der kan opføres for 50.000 kroner. Der opnås at få 8 kontorlokaler a 25 m², samt en ventehal på 56 m². Herved aflastes den øjeblikkelige trang, og det vil blive nødvendigt i løbet af 2 år at bygge en fløj på i den modsatte ende af den 38 m lange bygning, der således får en længde af 60 m. Derved vil man formentlig klare sig en del år, indtil den gamle bygning har udtjent. Da vil der kunne opføres en ny 2 etagers bygning mellem de 2 tværfløje i samme stil, og rådhuset er da komplet.

Hvis der samtidig søges at få adgang fra Rådhus-

passagen, og Kontorvejen bliver udvidet til Hovedgaden og man eventuelt forlænger Kontorvejen til Fremtidsvej, må adgangsforholdene siges at være i orden.

Dette at skulle flytte administrationen til et andet sted må naturligvis medføre nogen ulempe ved den daglige drift, og selv om man ikke straks går i gang med at bygge så stort, at alle afdelinger indenfor administrationen kan få plads i det nye rådhus, så vil disse forhold daglig kræve, at kravet om en samlet administration er så nødvendigt, at dette vil fremskynde sagen således, at man langt tidligere end ellers må forlade de gamle bygninger!

Og dertil kommer, at man næppe vil få så meget for den gamle bygning med grund som det nu vil koste at anskaffe en præsentabel grund af en passende størrelse ud til Hovedgaden. Lad parolen blive dette: Lad administrationsbygningen blive liggende, hvor den ligger, ændre lidt ved vejforholdene, det vil være det smukkeste mindesmærke, man kan sætte sig selv"...

Hvorfor bygge nyt?

Det rådhus, man ønskede at erstatte, var den bygning, der blev taget i brug i 1901 som Buddinge Skole. Efter at de ældste klasser i 1908 blev overflyttet til den nye skole i Søborg, indrettedes en

Håndkoloreret postkort af Søborg Skole, der kunne indvies i 1908. Det var en pavillonskole, altså med små bygninger, der omkransede en skolegård med en fin vandfontæne i midten. Da skolen stod færdig, kunne Buddinge Skole udnyttes udelukkende som kommunekontor.

Buddinge Skole fra 1901, som fra 1908 til 1937 fungerede som kommunekontor og siden rådhus, blev revet ned i 1995. Nedrivningen begyndte 14. juli og var afsluttet 9. august. Der er nu parkeringspladser på området. Foto: Lone Dam.

del af lokalerne på Buddinge Skole til kommunekontor. Fra 1919 til 1937 fungerede hele skolen som kommunens rådhus. Siden fungerede den gamle bygning som hjemsted for kommunens tekniske forvaltning.

Ugen efter kunne Folkebladet fortælle, at der på sognerådsmødet den 8. maj 1935 havde været en lang debat vedrørende rådhusforholdene.

..."En væsentlig del af sognerådets møde i onsdags optoges af en diskussion om rådhuset. Resultatet af forhandlingerne blev udsat i 14 dage. Naturligvis drejede spørgsmålet sig ikke om at

bygge et nyt rådhus med det samme, dertil er sagen endnu ikke moden og afklaret nok, især da det drejer sig om et stort beløb. Drøftelserne gjaldt en ny bygning til midlertidig brug"...

Debatten fortsatte i næste nummer af Folkebladet. Her havde redaktøren grebet pennen og skrevet et svar til Chr. Petersens indlæg under overskriften: Et nyt rådhus og rygter:

..."Det var altså rigtigt. Rygterne om et nyt rådhus, vi omtalte for kort tid siden, løj ikke. Forsørgelsesforstander Chr. Pedersen bekræfter det ved sin artikel i sidste uge. Naturligvis stod vi ikke på

helt bar bund, når vi omtalte sagen. Når så mange mennesker har været med i drøftelserne, som tilfældet er her, så undgås det ikke, at der siges både det ene og andet. Men ganske vist - vi blev lidt overrasket over Hr. Pedersens standpunkt til spørgsmålet.

Vi gik nemlig ud fra at som noget helt fastslået, at der var enighed om eet, nemlig, at det dyreste ville være at lappe yderligere på det nuværende rådhus. Vi ved jo alle, at der for ikke så mange år siden blev ofret en stor sum på ombygning og udvidelse uden at der kom noget fortræffeligt ud deraf. Det fandt os ganske naturligt at tro, at der var enighed om at nu var der lagt penge nok i det

hus, penge som ikke gav gode renter. Nok er det udtryk for sparsommelighed at gå med lappet tøj. Men at sætte nye ærmer i en lappet frakke, det er næppe god økonomi. Man når ikke at få slidt ærmerne, før det øvrige falder fra hinanden, og så er pengene, ærmerne har kostet, i væsentlig grad ofret omsonst. Dette synspunkt, troede vi, var det rådende.

Vi for vort vedkommende er derfor slet ikke enig med Hr. Pedersen i, at det forslag, han fremsætter er billigt. Det er det nok i øjeblikket. Men det sandsynligste er, at det bliver, at spare på skillingerne (nemlig i dag), og lade daleren gå (ad åre). Med Hr. Pedersens forslag tror vi ikke på,

Kildegården eller Gamles Hjem, som det hed dengang, blev opført i 1932 og udvidet flere gange siden. Her et postkort fra omkring 1934-36. Kildegården med adresse på Kildebakkegårds Allé, var tegnet af en lokal arkitekt, H.P. Jacobsen.

Gladsaxe Skole måtte udvides mange gange, førend den endelig blev dømt ude i 2012. Billedet her viser skolen cirka 1930, altså som den så ud, da indlægget i Folkebladet blev skrevet i 1935.

at spørgsmålet om rådhuset er løst. Mon det vil være i stand til at samle et flertal blandt dem, der skal træffe afgørelsen? Højest sandsynligt er spørgsmålet ikke helt afklaret endnu inden for de indviede kredse. Vi siger ikke "interesserede kredse". For i spørgsmål af så stor økonomisk og også praktisk betydning, deri har vi alle interesse. Det er den bedste løsning alle må eftertrægte - en udgang af sagen, som vi helst ikke om nogle få år må fortryde"...

Arkitektkonkurrence på vej

Først den 20. september 1935 var der nyt i Folkebladet. Den ide og de tegninger, som Chr. Pedersen tidligere viste, var åbenbart forkastet, og der blev nu indbudt til en arkitektkonkurrence. Folkebladet berettede under overskriften: Arki-

tektkonkurrencen til det nye rådhus.

..."Efter nogen debat i det sidste sognerådsmøde vedtog sognerådet at udskrive en offentlig konkurrence angående tegningen til det nye rådhus. Der var ikke helt enighed i rådet med hensyn til, om man skulle gøre sådan, som det vedtoges, eller om man ikke hellere skulle indskrænke kredsen af konkurrerende arkitekter til dem, der har bopæl i kommunen?

Hvor mange det i så fald kunne dreje sig om, der med rimelig udsigt til at opnå resultat af anstrengelserne kunne deltage, er det uden at have nøje kendskab til kvalifikationerne vanskeligt at sige noget om. Man har gjort et forsøg i den retning ved at rådføre sig med et par betydelige mænd indenfor standen. Men da overarkitekt Seest trak

sig tilbage og ikke ønskede at være med, har et flertal indenfor rådet fundet, at den kreds af arkitekter, der kunne være tale om, blev for lille, selv om man fra alle sider i øvrigt anerkendte 'vore egne'.

Blandt dem kommer man straks til at tænke på dem, der hver for sig har løst betydelige opgaver, der har dem stillet inden for vor kommune: Seest, Søborg Skole; H.P. Jacobsen, Gamles hjem, Sygekassen, Søborg (hele omforandringen) og nu udvidelsen af Gladsaxe Skole; og Madsen-Hansen, Feriekolonien ved Rørvig.

Det kan jo ikke nægtes, som det også blev bemærket under debatten, at hvis en større kreds af arkitekter kommer med forslag, at der så er større udsigt til, at man får det helt rigtige.

Og opgaven er på ingen måde helt lille. At det hele skal bygges i to omgange og alligevel til sidst danne en helhed både i det ydre og indre, gør det ikke lettere.

Det resultat, sognerådet kom til, at der skal være offentlig konkurrence, lader sig - alle de foreliggende forhold taget i betragtning - ikke kritisere, selvom man fra alle sider må erkende at alle vore indensogns arkitekter har løst de opgaver, der har været stillet dem, på en overordentlig tiltalende måde.

Under diskussionen blev det fremhævet, at man ved den offentlige konkurrence løb den risiko, at 1. præmietageren, dvs. den, der har tegnet det efter bedømmelseskommissionens mening bedste projekt, skønhedsmæssigt, praktisk og økonomisk set - at han måske ikke sad inde med evner til at lede et så betydeligt arbejde, som her er tale om.

Men her over for blev ganske rigtig bemærket, at man jo ikke behøvede at benytte dette projekt, hvis man nærede frygt i den retning. Ligeledes blev der som argument mod den offentlige konkurrence henvist til resultatet af den sidste konkurrence Gladsaxe Skole - altså den, der ligger der. Det var hverken noget praktisk eller økono-

misk godt forslag, der dengang blev valgt. Det kunne have været sagt i mødet, men det blev det ikke, at dette projekt blev valgt ikke som følge af konkurrencen, men på trods af den.

Sagen er den, at det projekt der blev valgt og bragt til udførelse, overhovedet ikke var præmieret. Efter bedømmelseskomiteens mening befandt det sig åbenbart langt nede i rækken blandt de indsendte forslag.

Thi foruden kritiske og anerkendende bemærkninger for de tre præmierede forslags vedkommende forelå fra komiteens side udtalelser af lignende art om en række andre, altså sådanne, som indeholdt så anerkendelsesværdige monomenter, at de var værdige til såvel kritik som anerkendelse. Men heller ikke i denne gruppe fandt man det bagefter valgte forslag.

Når man altså senere har indset, at det resultat, der kom ud af den konkurrence, ikke er godt, så er det ikke konkurrencens skyld, at resultatet blev som det blev.

Havde man fulgt de fingerpeg, den gav, havde det nok givet anledning til større tilfredshed senere.

Man skulle jo også synes det indlysende, at når et så stort apparat sættes i gang, mange arkitekter gør et stort arbejde, og en bedømmelseskomité bestående af nogle af vore første arkitekter suppleret med et udvalg fra sognerådet træder i virksomhed, så har de ansvarlige også en slags moralsk forpligtelse til at tage hensyn til det.

Dette skete altså ikke ved den lejlighed. Der er dog grund til at tro, at når man nu har bestemt sig til den offentlige konkurrence, for at få det bedst mulige projekt frem, må man også benytte sig af det"...

Indlemmelsestanker

Det kan undre én, at mens sognerådet var i gang med at lave en arkitektkonkurrence vedr. et nyt rådhus, så spøjte indlemmelsen af Gladsaxe i Københavns Kommune stadig. Den havde stået på i

Tømrermester Lars Peter Larsen (f. 14. februar 1878, d. 30. oktober 1945) var medlem af sognerådet for de Konservative 1925-37.

Tømrermester Christian Nielsen Beck (f. 22. april 1875, d. 19. februar 1963) var medlem af menighedsrådet i Gladsaxe 1922- , kirkeværge for Bagsværd Kirke og medlem af sognerådet for de Konservative 1929-1937.

Axel Asmussen (f. 20. august 1885, d. 1945) var lærer og siden overlærer (inspektør) ved Søborg Skole. Desuden var han sognerådsmedlem i Gladsaxe 1913-21 og 1925-1938.

Snedkermester og skolebetjent Vilhelm Rasmussen (f. 1907, d. 2. august 1966) var søn af sognerådsformand Carl Waldemar Rasmussen. Han var selv sognerådsmedlem for Socialdemokratiet fra 1935-38 og 1962-66.

mange år, kørt lidt på lavt blus, men var nu kommet på tale igen. Det foranledigede J.C. Steenberg til at til at sende et spørgsmål til Folkebladet, som bringer det den 4. oktober 1935 med overskriften: Om indlemmelse.

..."Ved sidste sognerådvalg var devisen: Indlemmelse. Nu er alt anderledes, nu taler man kun om at bygge et rådhus til så og så mange hundrede tusind kroner, og indlemmelse er fuldstændig glemt. Kunne de ikke, Hr. redaktør, give os en forklaring på det fuldstændige omslag i stemningen"...

Og det er virkelig rigtigt, at indlemmelse ved sognerådvalget i 1933 var et stort emne. I Bagsværd ønskede borgerne en indlemmelse, fordi de hå-

bede og troede på, at så ville Slangerupbanen om-sider blive elektrificeret. Noget, der som bekendt, først skete i 1977.

I Søborg derimod var borgerne interesserede i en indlemmelse, fordi kommuneskatten i København var lavere end den i Gladsaxe, så en sammenlægning måtte efter søborgensernes mening føre til lavere skat.

Af svaret fra redaktør Binger kan man læse, at Gladsaxe i længere tid havde presset på for at få forhandlingerne i gang, men at der fra Københavns side ikke havde været den store interesse. Der sluttes af med følgende:

..."Men der skal som bekendt to parter til, for at forhandling kan etableres. Med sådanne kendsgerninger som baggrund et det forståeligt nok, at

også drøftelsen mand og mand imellem taber noget at sin interesse.

For øvrigt er luften jo netop i disse dage fyldt med tanker, meninger og rygter, det hele dog i nogen grad skjult i tåge. Om den letter, ja, det håber man jo på. At sognerådet taler om rådhus og har vedtaget opførelsen at et sådant, er jo blot en tvang af omstændighederne. Det har man fundet var nødvendigt, uanset hvad fremtiden bærer i sit skød”...

Efter en pause

Fra 20. september 1935 og næsten otte måneder frem blev der pludselig helt stille i sagen om et nyt rådhus. Til gengæld ville man formentlig kunne finde spændende skrivelser i Københavns Amts arkiv omkring indlemmelsen, for i juli 1935 var der kommet en betænkning fra amtet om indlemmelsen.

Og amtet så slet ikke med milde øjne på tanken. For Gladsaxe ville i så fald udgå af amtet. Og dermed ville også en god portion amtsskattekroner forsvinde.

Ligesom Gentofte Kommune også truede med, at hvis Gladsaxe kunne melde sig ud af amtet, ja så ville de heller ikke længere være med. I februar 1936 blev Gladsaxes sognerådsformand, Wilumsen, spurgt, om han stadig troede på indlemmelsen, og det gjorde han ikke, lød svaret.

Først i Folkebladet den 15. maj 1936 blev der atter skrevet om det kommende rådhus. Her blev det offentliggjort, hvem der havde indsendt de tre bedste forslag.

...”I lang tid har gennemgangen af de indsendte projekter til det ny rådhus stået på. Fra sognerådets side har bedømmelsesudvalget været suppleret med sognerådsformanden. I bedømmelsen har desuden deltaget de to arkitekter Sven Møller og Tage Rue, valgt af Akademisk Arkitektfor-

ening. I tirsdags var man endelig kommet så vidt, at det afsluttende møde om sagen kunne finde sted. Som de 3 bedste forslag valgtes:

1. Projekt nr. 40, der var indgivet af arkitekt V. Lauritzen.
2. Projekt nr. 59, indgivet af arkitekt B. Vinding
3. Projekt nr. 87, indgivet af arkitekterne Martin Jensen og Erling Langkilde.

De indsendte forslag, 95 i alt, vil blive udstillet i Gamles Hjem, så publikum kan få lejlighed til at se dem. 1. præmietageren arkitekt Lauritzen, vil være kendt som den arkitekt, der har tegnet og skal forestå opførelsen af det nye radiohus”...

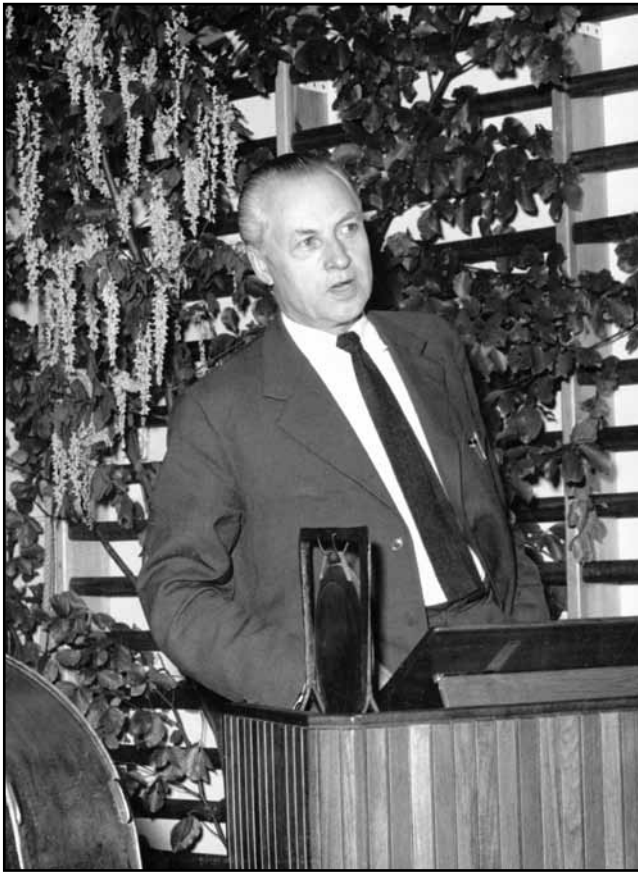
Og så blev der ballade!

På sognerådsmødet den 2. juni 1936 blev det vedtaget at bygge et nyt rådhus til 400.000 kroner. Der står meget kort i Folkebladet om denne beslutning:

...”Sognerådsmødet i tirsdags havde en lang dagsorden, og adskillige punkter gav anledning til debat. Ikke mindst gjaldt dette det nye rådhus, om hvis opførelse, der ikke var enighed”... Men hold da op, der var stor debat i Folkebladet af 12. juni, hvor der var et fyldigt referat af sognerådsmødet, hvor rådhusbyggeriet blev vedtaget!

...”Som nævnt i sognerådsreferatet i foregående nummer vedtoges det i mødet at opføre det nye rådhus efter 1. præmietageren, arkitekt Vilh. Lauritzens forslag. Sagen gik dog ikke helt glat igennem, men gav anledning til nogen diskussion. D’herr. tømrermester L.P. Larsen og tømrermester Bech gav udtryk for megen betænkelighed på grund af den store udgift, medens formanden, lærer Asmussen og snedkermester Vilh. Rasmussen anbefalede, at man fulgte udvalgets indstilling.

Efter formandens redegørelse for indstillingen, hvorunder han bl.a. nævnte, at opførelsessummen ville blive ca. 400.000 kroner, udtalte L.P.

Arkitekt Vilhelm Lauritzen holdt tale ved indvielsen af Vadgård Skole 15. juni 1957. Billedet er det eneste, som Gladsaxe Byarkiv har af den berømte arkitekt.

Larsen: "Da vi i sin tid begyndte at tale om en ny administrationsbygning, var det ganske anderledes små tal, man talte om, 150.000 kr. Nu siger formanden 400.000 kr. for gennemførelsen af arkitekt Lauritzens forslag, men vi kan vist roligt lægge 100.000 til, og så er vi på ½ million. Har vi råd til det? Er det ikke grund til at tænke på skatteprocenten? Nu har vi været glade ved, at den er gået nedad". L.P. Larsen mente, at det valgte forslag var særlig dyrt. Han kritiserede det på forskellig måde. Særlig fremhævede han, at en bygning med midtkorridor ville blive betydelig billigere. Han kunne ikke acceptere arkitekt

Lauritzens udtalelse om, at en bygning med sidegange kun ville være 15.000 kr. billigere. Bech udtalte sig i overensstemmelse med Larsen. Bl.a. fremhævede han, at i det indstillede forslag var kun 62 % nytteareal. Der er brugt 38 % til gange osv. Lad os få et andet projekt frem.

Asmussen: De to herrer udtaler sig med megen sagkundskab og siger, det er et særligt dyrt forslag, vi debatterer. Især mener de, at et hus med midtergange vil blive meget billigere. Jeg regner dog med, at de bedømmende arkitekters udtalelser i den retning også har nogen værdi, og deres beregning faldt sammen med arkitekt Lauritzens. De regnede også med, at en bygning med sidegange ville give en fordyrelse på 15.000 kr. i forhold til en med midtkorridor. Man kan vel regne med, at blandt de 95 konkurrerende arkitekter findes en del af vore bedste. Men hvor skal vi så finde den ene, som kan komme med det billige projekt, der omtales? Det skal nok passe, at vi kommer op på omkring ½ million, før bygningen er færdig"...

Asmussen fremhævede en del af de fordele, bygningen havde, og som havde bevirket, at han stemte for den. Det var f.eks. af værdi, at administrationsbygningen blev rykket frem til Hovedgaden og ikke kom til at ligge gemt som det gamle. ..."Larsen taler, som vi andre ingen forstand har på økonomi. Men det er skam flertallet, der får på hovedet, hvis vi flatter os. Det vil dog være dårlig økonomi nu at opføre en mindre bygning, som vi skal til at udvide om få år. Op-gaven har presset sig på, og det er uanstændigt fremdeles at byde personalet så trange arbejds-vilkår med hensyn til plads ret meget længere.

Bech: Vi må opsætte byggeriet og se at få et billigere forslag frem. En bygning med midtkorridor vil blive mere økonomisk forsvarlig.

Formanden: Vi er bagefter med at opføre et nyt rådhus. Skal arbejdet yderligere opsættes, bliver det nødvendigt at leje lokaler ude i byen. Vi kan

ikke længere byde publikum og personale forholdene, som de er. De to herrer mener at have særlig forstand på byggeri. Men de har jo haft lejlighed til at se alle forslagene lige så vel som vi andre. Hvorfor kommer de så ikke med et mere økonomisk forslag? Nu må vi snarest se at komme i gang med den nye bygning.

L.P. Larsen: Ja, vi har set meget på projekterne. Blandt dem var der forslag med midtkorridor, som jeg synes man skulle have valgt, og inden-

for bedømmelsesudvalget var der mig bekendt også megen stemning for at vælge en af de bygninger. Havde man gjort det, var der mulighed for at spare 150.000 kr., især hvis vi havde valgt en anden arkitekt og forhandlet med ham, efterhånden som hans arbejde skred frem.

Vilh. Rasmussen udtalte, at vel var det økonomiske betragtninger, der havde været de afgørende, men også arkitektoniske hensyn har været af betydning, og det er naturligt for en bygning

Personalet på Gladsaxe Rådhus (66 ansatte) samlet på hovedtrappen i 1939 i anledning af hovedkasserer Jørgensens og skattekontorets chef Pedersens 25 års jubilæum. På billedet ses også sognerådsformand Willumsen og sognerådsmedlem proprietær Christian Pedersen fra Marielyst.

af denne art. Den bør kunne hævde sig i omgivelserne, og den skal ligge her i mange år.

Bech mente ikke, at han og hans meningsfæller havde haft lejlighed til at bringe andre projekter i forslag. Det hele var jo overladt til det nedsatte udvalg.

Asmussen fandt, at Larsens og Bechs udtalelser kom de meget billigt til. De skulle hellere være kommet med et andet - og billigere - forslag i stedet for at nøjes med blot at kritisere udvalgets indstilling.

Formanden afsluttede debatten med at bemærke, at han ganske rigtigt havde haft sympati for et af forslagene med midtkorridor. Men da han fik at vide, at det kun drejede sig om ca. 15.000 kr., svandt hans betænkelighed ved 1. præmieprojektet og rummede så mange gode ting. Han henstillede til slut, at man stemte for indstillingen.

1. præmieprojektet vedtoges derefter med 10 stemmer - hele flertalsgruppen og Tømrermester Peter Johansen - medens tre - tømrermester L.P. Larsen og Bech og proprietær Chr. Pedersen - stemte imod”...

Det nye rådhus indretning

Den 26. juni 1936 bragte Folkebladet en lille notits om, hvordan rådhuset ville komme til at se ud under overskriften ”Et par enkeltheder”.

...”De fleste har i de københavnske dagblade set billeder af det nye rådhus i Buddinge. De har deraf fået et indtryk af husets ydre. Det bliver en bygning med to fløje, en gavl mod hovedgaden og en gavl mod Kontorvej. En gård kommer således til at ligge åben ud mod denne vej. Den bliver flisebelagt. Med hensyn til udnyttelsen vil det i hovedsagen blive således, at den sociale forvaltning kommer til at råde over stueetagen, medens skattevæsenet får 1. salen.

På 2. sal anbringes de lokaler, som publikum kun i ringe grad har ærinde i. På tegningen savnede

man sognerådets mødesal, og vi hørte en tilstedeværende ytre sig med, at når vi fik det nye rådhus, skulle det formodentlig ikke holdes sognerådsmøder mere. Men det hænger sådan sammen, at sognerådet fremdeles vil afholde møderne i den gamle kontorbygning. Denne vil desuden stadig huse ingeniøraftdelingen. Det er, som man heraf vil forstå, meningen også i fremtiden at bruge de hidtidige administrationslokaler.

Arkitekt Lauritzen har udtalt sig om, at han om ca. 3 måneder kan have beskrivelser og detailplaner i orden til brug for håndværkerne. Derefter kan arbejdet udbydes. Det vil altså sige, at der kan afholdes licitation formodentlig i oktober. Omkring nytår 1938 kan det så forventes, at det ny rådhus vil stå færdigt til indflytning” ...

Det var det sidste, der stod om rådhuset i 1936. Selve licitationen af rådhuset er ikke nævnt, så den må have været i de landsdækkende aviser.

Hvordan med indlemmelsen?

Indlemmelsen i Københavns kommune fyldte stadig meget trods byggeriet af det nye rådhus. Så meget, at der i udgaven den 20. november 1936 var ryddet en hel side i Folkebladet under overskriften: Indlemmelse eller ej? Artiklen indledes således:

...”Det er netop nu 10 år siden, spørgsmålet om en sammenslutning mellem Gladsaxe og København blev rejst.

Denne sag vakte straks et betydeligt røre her. Røster rejste sig både for og imod. Man antog det for rimeligt, at da spørgsmålet blev stillet fra Københavns side, måtte det i væsentlig grad bero på Gladsaxe, om der skulle komme realitetsforhandlinger i gang.

Men hvordan det end gik eller ikke gik, så blev det aldrig til noget med disse reelle forhandlinger. København lod ganske stille sagen dø hen igen”...

Hvorfor dette skete, havde redaktøren flere meninger om. Han var af den opfattelse, at købet af Slangerupbanen var årsagen.

I 1929 blev Slangerupbanen omdannet til et kommunalt aktieselskab, da Landmandsbanken solgte en aktiepost på 1.216.000 kroner til kurs 40. Gladsaxe købte 60 % og resten blev købt af Værløse, Farum, Lyngge-Uggeløse og Slangerup. Da Slangerupbanens oplandskommuner gik sammen om at købe aktierne, prøvede de at få Københavns Kommune med.

Men der havde man den opfattelse, at når banen blot fik lov at køre helt ned, så kunne man overtage aktierne for en slik. Københavnerne kunne sagtens vente.

Det var oplandets beboere, der led under den efterhånden minimale toggang.

Derfor havde Københavns Kommune interesser at varetage i Gladsaxe. Men i stedet for at deltage i togsamarbejdet valgte København at satse på at opkøbe jorder, der ville ligge godt i forhold til den projekterede Hareskovvej.

De købte derfor Enghavegård i 1929, Bakkegård i Bagsværd i 1930, Hyldegård i Buddinge 1930, Mørkhøjgård og Gyngemosegård i Mørkhøj i 1931. Københavns Kommune ejede på et tidspunkt 1/8 af al jord i Gladsaxe!

Men Københavns Kommune ville aldrig give et klart svar på, om de ønskede en sammenlægning eller ej.

..."Alligevel er der adskilligt, der tyder på, at København atter har vendt øjnene mod Gladsaxe. Alene den omstændighed, at ikke mindre end en syvendedel af Gladsaxe Kommunes areal i løbet af nogle år har fået hovedstaden til ejerskab, tyder på, at København er stærkt interesseret i vor kommune"...

Endelig bygges der

I udgaven af den 27. november 1936 var der en arbejdsløs, der indrykkede et læserbrev under overskriften: De arbejdsløse og rådhuset.

..."Gladsaxe Kommune skal have et nyt rådhus. En flok arbejdsløse vil her få arbejde i lang tid. Men er det arbejdsløse her fra kommunen? Nej! Dette store arbejde, som skulle være et rent kommunalt arbejde, er udbudt uden den selvfølgelig betingelse, der burde være, at kommunens arbejde skulle foretrækkes. Som det er nu, vil der komme en hærske af arbejdere udefra, som hver uge vil tage en stor sum penge ud af kommunen, medens kommunens arbejdsløse vil hæve deres understøttelse som hidtil.

Var det ikke rimeligt, at Gladsaxe Kommune kunne have gjort som Gentofte, da de byggede rådhus, og som Hvidovre gør ved alt arbejde indenfor kommunen, forbeholde det for kommunens arbejdere. Så ville pengene komme kommunen og dens beboere til gode"...

I udgaven af Folkebladet den 1. januar 1937 (bemærk datoen) gør redaktøren status over året, der gik. Blandt de mange ting, der var sket i kommunen, skulle rådhusbyggeriet også have et par ord med på vejen.

..."Et andet stort kommunalt byggeri er efter langvarige drøftelser og fremsættelse af flere planer blevet vedtaget af sognerådet, det nye rådhus i Buddinge. Vedtagelsen af dette omfangende byggeri er ikke sket uden kritik fra offentlighedens side. Hvad man i særdeles grad har opholdt sig ved, er de mange penge, der vil medgå. En halv million er heller ingen klatskilling for en kommune, der ikke har overflod af kontanter.

Når sognerådet alligevel vedtog - med 10 stemmer mod 3 - at gå til opførelsen, skete det på grund af et indre pres, næsten bogstavelig. Den gamle administrationsbygning kan ganske sim-

Sognerådsformand Frederik Willumsen nedlægger grundsten nummer 1 til første afdeling af det nye rådhus i begyndelsen af 1937. Altså det rådhus, der blev tegnet af arkitekt Vilhelm Lauritzen.

pelt ikke længere rumme de mange mennesker, der til daglig skal have plads indenfor murene, til administrationen af de kommunale sager. Om dette pres var der blandt sognerådets medlemmer ingen divergerende mening. Når de tre herrer stemte imod, skete det ud fra den betragtning, at der måtte kunne fremskaffes et billigere projekt. Heroverfor stillede de ti, som stemte for opførelsen sig så tvivlende, når man nu skulle bruge så megen plads, hvis man ikke ville løbe den risiko at skulle skride til en udvidelse om et par år at de uden skrupler - i hvert fald ikke officielt - gik ind for arkitekt Lauritzens projekt.

I løbet af det kommende år vil vi nu se murene til kommunens nye administrationsbygning rejse sig”...

Den 22. januar kunne man læse, at grundstenen blev nedlagt.

...”Torsdag i forrige uge blev grundstenen lagt til kommunens administrationsbygning. Ved 16 tiden samledes et lille selskab på byggegrunden. Der var det samlede sogneråd, den tilsynsførende arkitekt Hoff (arkitekt Lauritzen er på rejse i udlandet), kommuneingeniør Viggo Petersen, kontorchef Sørensen, de to murermestre Brdr. Olsen, og de på bygningen beskæftigede arbejdere.

Højtideligheden indlededes med, at sognerådsformanden oplæste det dokument, der skulle nedlægges i grundstenen.

Det havde samme tekst, som den slags dokumenter almindeligvis har, og var underskrevet af samtlige sognerådsmedlemmer.

Det blev sammen med en mønt af hver slags lagt ind i et glashylster, som derefter anbragtes i et blyrør, der tilloddedes, og blev lagt i det dertil bestemte rum. I en lille tale gennemgik formanden derpå administrationsbygningens tilblivelseshistorie, som den havde formet sig inden for sognerådet. Han sluttede med at udtale håbet om, at bygningen måtte stå som et varigt minde om Gladsaxe

Kommune og fortælle efterslægten om den stærke udvikling, der er foregået i kommunen. Hr. Wilumsen indmurede så den første sten med ønsket om held og lykke for kommunen.

Rådets næstformand, lærer Asmussen, murede den anden sten, idet han udtalte håbet om lykke og gode arbejdsforhold for de mange mennesker, der skulle have deres daglige virke i den nye bygning. Endelig lagde byggeudvalgets formand, forretningsfører Carl Jørgensen den tredje sten med ønsket om, at det måtte komme til at stå som eksempel på solidt, godt og smukt håndværk. I en håndvendning gjorde håndværkerne derefter arbejdet med grundstenens nedlæggelse færdigt. Med et glas vin sluttede man så den lille højtidelighed”...

Sammenlægningsplanerne fortsatte i øvrigt i Folkebladet af 12. februar. Efter en længere indledning afsluttes artiklen med:

...”Efter 10 års blid søvn er det københavnske indlemmelsesudvalg vågnet. Vort eget har i årenes løb flere gange forgæves søgt at ruske det op af sin dvale. Til i onsdags var indlemmelsesudvalget her indbudt til en forhandling på Københavns Rådhus. Vi venter alle spændt på, hvad der kommer ud deraf”...

De sidste ting falder på plads

Nu i 1937 begyndte der at komme annoncer om licitation af mindre opgaver på rådhuset. I udgaven den 12. marts bad kommunen om tilbud på snedkerarbejdet, i maj måned på stenhugger- og blikkenslagerarbejdet, i september måned på malerarbejdet.

Under overskriften: Rådhuset, kunne man i Folkebladet af 26. marts læse, hvem der havde vundet de indtil da udbudte licitationer. Recks Opvarmings Co. skulle levere og montere kedelanlægget, pris 18.040 kroner og firmaet Scheller Haugaard skulle levere vinduesplader af saltholmskalk til en pris af 3.289 kroner.

I Folkebladet den 26. marts kan man også læse, at blikkenslagerfirmaet H.V. Hamann var billigst med dette arbejde til en pris af 8.925 kroner og ligeledes at firmaet Scheller Haugaard vandt stenhuggerarbejdet med prisen 16.542 kroner.

Året var ved at rinde ud og opførelsen af rådhuset lakkede mod enden. Den sidste artikel om dette byggeri blev bragt den 17. december.

..."Det nye rådhus er nu så nært færdigt, at overflytningen til det vil finde sted i morgen, lørdag den 18. december. Derfor har den gamle kontorbygning dog ikke udspillet sin rolle som administrationsbygning. Thi selv om det nye rådhus er stort - set i forhold til det gamle - så er det ikke i stand til at rumme alle afdelingerne. Ingeniørerne bliver således ved at residere i den gamle bygning. Sognerådsmøderne vil også som hidtil blive holdt i den til dato benyttede sognerådssal.

På søndag den 19. december kl. 12-15, har offentligheden adgang til at bese det nye rådhus indre, og der vil være personale til stede til at vise de besøgende rundt. Nogen højtidelig indvielse er der ikke tale om"...

I året der gik i Folkebladet af 31. december 1937 skulle redaktøren da lige have ordet til en afsluttende bemærkning:

..."Af andet stort kommunalt byggeri i årets løb må nævnes det nye rådhus. Grundstenen blev nedlagt i januar, og umiddelbart før jul blev de nye administrationslokaler taget i brug. Enhver, der kender forholdene i de gamle kontorer, ved, at denne nye administrationsbygning var i allerhøjeste grad påkrævet. Man kan tænke sig, hvilken glæde og tilfredsstillelse det er for personalet at få gode og bekvemme forhold at arbejde under"...

Prisen

Men hvad kom rådhuset egentlig til at koste? I kommunens regnskab 1938/39 kan man læse, at prisen

blev 601.654,40 kroner, ca. 50 % mere en budgetteret. Dertil skal lægges inventar til 79.628, 66 kroner. Yderligere kostede annexet til rådhuset 130.000 kroner samt inventaret dertil 50.545,73 kroner.

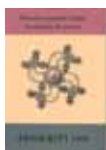
Skriverierne vedrørende sammenlægningen med Københavns kommune ville ingen ende tage. I folkebladet af 7. januar 1938 refereredes der til en artikel i Grundejertidende, hvor der bl.a. stod: "Selve Københavns Kommune er atter vokset med ca. 10.000 indbyggere fra 674.000 til ca. 685.000. Når indlemmelsen med Gladsaxe Kommunes område sikkert bliver til virkelighed i løbet af det nye år, vil den store indre hovedstadskommune passere de 700.000."

Heldigvis fik Grundejertidende ikke ret i deres forudsigelser, hvilket nok ingen i dag er kede af. Men dengang, i 1939, var der faktisk rigtig mange, der var kede af det. Gladsaxe Kommune var nødt til at anlægge og vedligeholde en mængde veje, skoler, børnehaver, alderdomshjem med mere. Det var nogle meget dyre år, der forestod rent anlægsmæssigt. Både borgere og politikere havde ikke haft det fjerneste imod i 1939 at få Københavns Kommunes stærke økonomi i ryggen. Men som sagt gik Indenrigsministeriet imod indlemmelsestanken netop på det tidspunkt, hvor den ellers var stort set klar til udførelse. Præcis hvilke tanker og overvejelser, der lå til grund for stoppet kan man håbe ad åre vil blive klarlagt af andre nysgerrige skribenter. Foreløbig lader vi Folkebladet få det sidste ord fra 3. februar 1939, nemlig: "Sagen blev forhalet af amtsrådet. Og døde."

Kilder:

Folkebladet for Gladsaxe kommune
Fra Klondyke til velfærdskommune
Gladsaxe Kommunes regnskab 1938/39
Gladsaxe Lokalhistoriske Arkiv
Hæftet Slangerupbanen, Gladsaxe Byarkiv 2006
Fotos: Gladsaxebilleder.dk.

Foreningens publikationer

Årsskrift 1968

Højgaardsfundets hagekorsfibula.
Højgården i Bagsværd.
Befæstningsanlæggene i Gladsaxe.
Kulsvidning.
En kærlighedshistorie fra Aldershvile.
Glimt fra udstillingen 'Da vi var bønder'.

Årsskrift 1973

Udskiftning af jordfællesskabet.
Johannes Schlanbusch, min far.
Gladsaxe Kommune i Oldtiden.
Oldtids- og andre fund i Gladsaxe Kommune.
Hvor blev fanen af? Om Buddinge skoles fane.
Kort over oldtidsminder i Gladsaxe.

Årsskrift 1969

Høvl eller husfred - vægmaleri af 'dørvogteren'.
Svanen - om Baadfarten.
Buddinge Byhorns sidste Brandtuder.
På besøg i Bagsværd omkring år 1800.
Lillemosegaard - Gladsaxe kommunes første
og største sociale institution.
Bagsværd Kro et 300 års jubilæum.

Årsskrift 1974

Gamle vejspor og hulveje i Store Hareskov.
Da Bagsværd hørte under Frederiksdal.
To flinteøkser - fundet ved Krogshøjvej.
Erindringer om Mørkhøj og om den gamle
rytterskole.
Bagsværd - fra landsby til villaby.

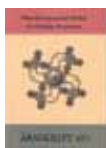
Årsskrift 1970

Gladsaxe sogn i middelalderen 1.
Om Gammelmosen.
Fra 'Pengeløse Overdrev' til Søborg Magle.

Årsskrift 1975

Den Nordsjællandske Vildtbane - om kongelige jagter. København-Slangerupbanen.
På Bagsværd Station år 1908 - yngstemands erindringer ved Georg Bakke.
Københavnerbønder og andet Godtfolk.

Årsskrift 1971

Gladsaxe sogn i middelalderen 2.
Boligforholdene i Gladsaxe sogn til 1766.
Prinsesseskolen - Kongens skole - 250 år.
Havekolonien Voldly.
Ombygning af Højgaard i Bagsværd 1969-71.

Årsskrift 1976

Ildebrand på Bagsværd Kro - 1821.
Den første børnehjælpsdag i Bagsværd - 1909.
Søborg i nybyggertiden.
En historisk-arkæologisk vandring over de nedlagte gårde Lundegårds og Hyldegårds marker.
Gladsaxe Lokalhistoriske Arkiv.

Årsskrift 1972

Gladsaxe Kirke - en velbevaret middelalderkirke.
Jægerslyst, mit fødehjem v. Jørgen Jørgensen..
Bagsværd Kostskole - en af landets største privatskoler.

Årsskrift 1977

Erindringer om Bagsværd kirkes opførelse.
Tilbageblik fra en skov under besættelsen.
Breve fra en ung landmand - Kristian Worms breve fra 1893-98.

Årsskrift 1978

Stednavne i Gladsaxe Sogn.
Den socialpolitiske udvikling i Gladsaxe – et tilbageblik.

Årsskrift 1979

Harreskoven i Gladsaxe kommune.
Søborg Forskønnelsesforening.
Vintersport i Bagsværd – Højnæsberg.
Hastighedsløb på Bagsværd Sø.

Årsskrift 1980

Det kommunale fattigvæsen i Gladsaxe indtil 1891.
En gravhøj i Gladsaxe – Rævehøj ved Gladsaxe Skole.

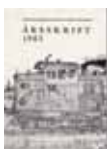
Årsskrift 1981

På udgravning med eleverne.
En strøgtur på Søborg Hovedgade i 1914.
KFUM-spejderne i Bagsværd.
Spejderliv (KFUK) i Harreskoven.
Glimt fra en udstilling i anledning af 40 års jubilæum i Selskabet.

Årsskrift 1982

Kirkeminder fra Gladsaxe.
Skovminder fra Gladsaxe. Forstlige titler.
Kirketårne – klokker eller forsvar?

Årsskrift 1983

Farvel til en stol – Borgmester Tove Smidth.
Toget – Ib Spang Olsen.
Gøgeungen, der slog sig ned i mosen (om TV-byen).
Den mere beskedne tid – dengang – drengeår i Søborg.

Årsskrift 1984

Fra folkebogsamling til kulturhus.
Fra læsestue til moderne skolebibliotek.
As time goes by, Shu-Bi-dua og Händel.
Lånte billeder på væggen.
Kærlighed ved første lånerkort. Jeg går lige på biblo.

Årbog 1985-86

Arbejdet i de gamle sogneråd.
Fredninger i Gladsaxe Kommune.
Læge blandt venner og fjender – Kaj R.O. Jørgensen.
Gudfrygtighed først og resten så – måske.

Årbog 1987-88

Gladsaxe Kommune omkring 1820.
Kongens bønder i Gladsaxe og landboreformerne.
Svanerne på Kurstien.
Fra det gamle Buddinge.
En Bagsværd dreng fortæller.

Årbog 1989-91

Mit Søborg.
Søborg er verdens navle.
Gladsaxe – huse med sjæl og identitet.

Årbog 1992-93

De gamle gårde i Gladsaxe Kommune.
Erindringsglimt fra Tornehøjgård mv.
Vi byggede Hus på Buddingevej baade i 1896 og i 1942.
Et kvindemord under krigen.

Årbog 1994

Der udkom ingen årbog.

Årbog 1995

Gladsaxe Kommune under besættelsen 1940-45.
Civilbeskyttelsestjenesten i Søborg under
anden verdenskrig.

Årbog 1996-97

Provst Bentzons selvbiografi. Adskilligt i Vers
og Prosa.
Fra mejeridreng til tjenestemand.
Min tid blandt de skrappe drenge på Sten-
gården.

Årbog 1998

Ildrætten før 1923.
Vinteridræt i Bagsværd og Søborg.
FIGs jubilæumsbog. Bagsværd Stadion.
Skovdiget. Gladsaxe Idrætspark Marielyst.
Bagsværd sø.
Priser til idrætten. Store idrætsbegivenheder
i Gladsaxe.

Årbog 2000-2001

Fra fattiglem til aldersrentenyder.
En driftig cykelhandlerfamilie krønike (Bristol).
Da Mørkhøj var en idyllisk landsby.

Jubilæumsskrift 1941-2001

Baggrund og optakt.
Verdens navle.

Årbog 2002-2003

To borgmestre (Erhard Jacobsen og Ole An-
dersen).
Valdemar Henriksen og industrikvartererne i
Gladsaxe og Mørkhøj.
Lykkehjulet 2 – om Stengårdskvarteret.

Årbog 2004

Hanna-skolen, en skole bygget på værdier.
Gladsaxe digte.
Skoledreng og bondeka'1 på Gladsaxevej i
1940'erne.

Årbog 2005

Hanne Andersen på Hovedbiblioteket.
Familien Binger og jeg.
Lille Edel og 'Møllerne' fra Buddinge.
Hareskov Kuranstalt – visioner og virkelighed.

Årbog 2006

Rock og Pop i Gladsaxe (om Gladsaxe Te-
enclub og Beatforum).
Gladsaxe Gymnasium 1956-2006.

Årbog 2007

Cirkus i Gladsaxe – om Cirkus Morenos
vinterkvarter og stakit på Buddingevej.
Søborg Ungdomshjem er gået over i historien.
Åben himmel, blomster og dyr – sommer
minder fra Bagsværd.

Årbog 2008

50 år med Boligselskabet Kildevænget på
Solnavej.
Firmaet A/S Niro Atomizer.
Arkæologisk undersøgelse ved afkørsel 20,
Gladsaxe.
Englandskrigene august, september og
oktober 1807.

Årbog 2009

50 år med borgmesterkæden.
Erindringer af socialudvalgsformand Erling
Schrøder.
Gladsaxefornyede Søborg Skole allerede i 1920'erne.
Et broncestøberi formes - om Leif Jensens
broncestøberi i Bagsværd.
Bagsværd Kostskole og Gymnasium 100 år.

Årbog 2010

Posten i Gladsaxe - om særstempler fra Bagsværd Postkontor.

Buddinge Trælasthandel.

En gang FDF'er altid FDF'er.

Årbog 2011

Fra lakplader til skoletasker - boghandel i Søborg i 88 år.

Posten i Gladsaxe 2 - om særstempler fra Buddinge og Søborg.

Uddrag af Gladsaxegårds historie.

Foreningen Norden i Gladsaxe.

Historien om initiativrige FDF'ere.

Årbog 2012

Farvel og tobak! Om 59 års cigaretproduktion på Tobaksvejen.

Folk med generatorbiler havde ingen øjenbryn.

En spændende livstrilogi - skiltemaler m.m.

Gladsaxe Landsby inden Branddamsbyggeriet.

Vesterbros selvbyggere.

Årbog 2013

Frisuren var Hovedsagen gennem 52 år.

Genforeningen i Bagsværd.

Sommerpakkepostbud i Søborg 1949-50.

Bagsværd Boldklub siden 1959.

Et tidsbillede af et sommerhus i Regattakvarteret.

Årbog 2014

Gladsaxe under 1. verdenskrig.

Tax på Trolhøj.

Tvesind og frisind (Arne Hermann)

Buslinje 167 i 100 år.

Gladsaxehistorier - en artikelkavalkade

25 fortællinger om kommunens fortid skrevet af Eva Molin fra Gladsaxe Byarkivs lokalhistoriske afdeling. Udgivet i forbindelse med foreningens 70 års jubilæum.

Gladsaxebogen I

Træk af Gladsaxe-Herlev Kommunes historie fra de ældste tider til 1909.

Skrevet af C.L.B. Cramer. Udgivet 1949.

2. oplag 1979.

Gladsaxebogen II

Gladsaxe Kommunes historie fra 1900-1941.

Skrevet af Mogens Lebech. Udgivet 1971.

Gladsaxebogen III

Beskrivelse af Gladsaxes udvikling fra landkommune til moderne bysamfund.

Skrevet af Carl Erik Andresen, Ning de Coninck-Smith, Birgit Andersen, Edmund Hansen, Arne Hermann og Svend A. Jensen. Udgivet 1991.

Da vi var bønder - Gladsaxegårdenes historie

De fire landsbyers historie med gennemgang af de enkelte gårde.

Skrevet af Lone Dam, Vibeke Filipsen og Eva Molin. Udgivet 1999. 2. oplag 2008.

Folketællingen 1787 - Gladsaxe Sogn

Tællingen gengivet som den så ud på listerne fra 1787 og transskriberet af Inger Hartby, så man kan læse teksten i maskinskrift.

Udgivet 1988.

DVD 1 - Filmaften 17. oktober 2007

Det svenske Kongebesøg
Første borgmester
Den afklædte skatteborger
Arveprins Knuds Vej
Gladsaxe får borgmesterkæde
Boligvirke
Speedway i Gladsaxe
Skandinaviens første motorløb

DVD 2 - Filmaften 16. april 2008

Abningen af Gladsaxe Bad 3. juli 1958
Narssaq - ugen 25.8.-1.9. 1979
Politi og fritid 25. august 1979

DVD 3 - 10. november 2008

Gladsaxefilmen 1946
Søborgfilmen
Da sporvognen kom til Søborg

DVD 4 - 19. november 2009

Dagen i dag er historie i morgen
Sidste og første kommunalbestyrelses-
møde i 1978
Gladsaxe Festival 1977
Venskabsbørneby i Gladsaxe 1967

DVD 5 - Filmaften 23. november 2010

Islands præsident på besøg 1954
Høje Gladsaxe bygges 1961-1966
Boligvirke - Skoleparken bygges 1954
International skøjtegalles 1964
Juleoptoget 1994

DVD 6 - Filmaften 16. november 2011

Borgmestervalget 1962
Erhard Jacobsens Gladsaxe
Budgetdag 1987
Gladsaxe Kommune fylder 150 år

DVD 7 - 7. november 2012

Mødet mellem land og by - da Sorø be-
søgte Gladsaxe i 1961
Gladsaxe i dag, Gladsaxe i morgen 1961.
Søborg Hovedgade 1980

70 års jubilæums-dvd

Fortiden
Foreningens 70 års jubilæum
Søborggård
Jubilæumsbogen
Byarkivet
Arkivkælderer
Arne Hermanns alternative arkiv
Linje 16

DVD 8 - 2. maj 2013

Mindesmærket afsløres d. 5. maj 1947
50 året for Danmarks befrielse fejres i 1995
på Gladsaxe Rådhus.
Kransenedlæggelse på Gladsaxe Kirke-
gård.
Koncert og mindehøjtidelighed i Rådhus-
hallen

Ovenstående bøger til/med 2006 - kan købes for kr. 40,-/stk. (for medlemmer kr. 25,-) og fra 2007- kr. 100,-/stk.

Register til Årsskrifter/Årbøger 1968-1995: kr. 40,- (for medlemmer kr. 25,-). Folketællingen 1787: kr. 40,- (for medlemmer kr. 25,-)

Da vi var bønder - Gladsaxegårdenes historie: kr. 175,00 (for medlemmer kr. 125,00). Jubilæumsskrift 1941-2001: kr. 15,- (for medlemmer kr. 10,-). Postkort: 1 sæt enkelte kr. 10,- , 1 sæt dobbelte kr. 15,- .

Kontingent og betaling for publikationer: www.gladsaxelokalhistorie.dk

Foreningen er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening.

Postkort enkelte og dobbelte

10 forskellige motiver fra det gamle Gladsaxe, Mørkhøj, Bagsværd, Buddinge og Søborg.

Illustrationer

Mange af billederne er udlånt fra Gladsaxe Byarkiv, Lokalthistorisk afdeling. Forfatterne til artiklerne har medsendt illustrationer, oftest private fotos. Skulle der være enkelte illustrationer i denne bog, hvor den retmæssige copyright-indehaver ikke fremgår, og vi på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.

Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Bestyrelsen

Formand: Arne J. Fogt, Buddingevej 350 st.th., 2860 Søborg.
Tlf.: 39 67 03 46 • arnefogt@hotmail.com

Næstformand: John Ejsing, Solnavej 20, 2. tv, 2860 Søborg
Tlf.: 39 67 31 25 • john.ejsing@hotmail.dk

Sekretær: Flemming Bruun, Maglegårds Alle 29, 2860 Søborg
Tlf.: 39 69 91 01 • flemming.bruun@gmail.com

Kasserer: Knud A. Jensen, Skovdraget 3, 2880 Bagsværd
Tlf.: 44 98 45 72 • skovdraget@privat.dk

Jens Mortensen, Vandkarsevej 18 A, 2880 Bagsværd
Tlf.: 44 44 05 89 • jmo@kabelmail.dk

Robert Baldorf, Søborg Torv 2, 1. 216, 2860 Søborg
Tlf.: 39 69 71 65 • robertbaldorf@youmail.dk

Lejla Thorslund, Silene Alle 5, th., 2860 Søborg,
Tlf. 41 82 34 30 • Laila.thorslund@webspeed.dk

Suppleanter: Jørgen Olsen, Solbærvænget 35, 2880 Bagsværd
Tlf.: 39 56 12 34 • jo@webspeed.dk

Michael Bo Jensen, Vibevangenget 113, 2880 Bagsværd,
Tlf.: 44 44 41 38 • michael_bo_jensen@hotmail.com

Indmeldelse

Indmeldelse i foreningen sker ved indbetaling af 125 kr. på foreningens bankkonto 1551-6483437

Gladsaxe Lokalhistoriske Forenings hjemmeside:
www.gladsaxelokalhistorie.dk

Søborg Kirke 100 år

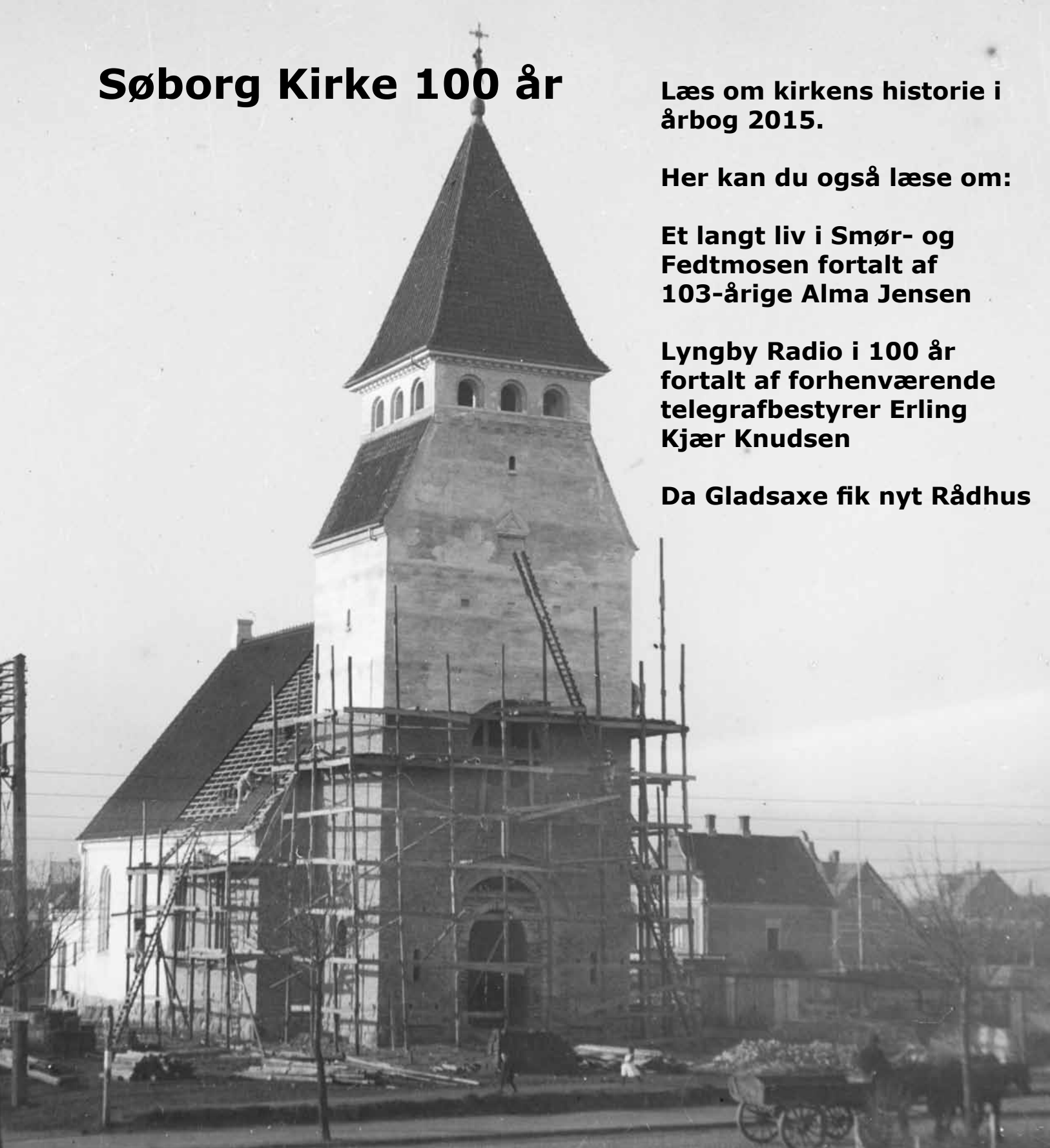
**Læs om kirkens historie i
årbog 2015.**

Her kan du også læse om:

**Et langt liv i Smør- og
Fedtmosen fortalt af
103-årige Alma Jensen**

**Lyngby Radio i 100 år
fortalt af forhenværende
telegrafbestyrer Erling
Kjær Knudsen**

Da Gladsaxe fik nyt Rådhus

Er du interesseret i din kommunes fortid og nutid?

Porto

Hvad så med at melde dig ind i Gladsaxe Lokalhistoriske Forening?

Vi arrangerer udflugter til virksomheder og lokale seværdigheder og

afholder foredrag og filmfremvisninger om Gladsaxe før og nu.

Som medlem modtager du foreningens årbog med artikler om begivenheder i kommunen før og nu.

Medlemskontingent kr.: 125,- om året.

JA, jeg vil gerne være medlem af Gladsaxe Lokalhistoriske Forening.

Navn: -----

Adresse: -----

Postnummer: -----

Tlf. -----

Email: -----

Dato og underskrift: -----

Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Att.: Arne Fogt

Buddingevej 350 st. th.

2860 Søborg

☞ Foreningens hjemmeside www.gladsaxelokalhistorie.dk

Eller send en mail til kassereren
skovdraget@privat.dk